БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ЁШ ЛЕНИНЧИ

Газета 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган

1990 йил 10 июль Сешанба № 128 (13.564). Баҳоси 3 тийин.

• ЎЗБЕКИСТОН ЛКЁИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИНИНГ БОШ НАШРИ •

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXVIII съезди тўғрисида

АХБОРОТ

1990 йил 9 июлда Москвада, Кремлнинг Съездлар саройида Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXVIII съезди ўз ишини давом эттирди.

Эрталабки ялпи мажлисда СССР Министрлар Кенгашининг Раиси Н. И. Рижков раислик қилди.

Делегатлар КПСС XXVIII съездининг Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети Сиёсий ҳисоботига доир резолюцияси лойиҳасини асос учун қабул қилдилар.

Сўнгра мажлисда баъзи кундалик ва иш тартиби масалалари юзасидан фикрлашиб олинди.

Сўнгра КПСС Марказий Тафтиш комиссияси раисининг ўринбосари А. А. Низовцева ва КПСС Марказий Комитети ишлар мудири Н. Е. Кручина саволларга жавоб қайтардилар.

Съезд КПСС Марказий Тафтиш комиссиясининг ҳисоботини тасдиқлади.

Танаффусдан сўнг съезд КПСС XXVIII съезди Мандат комиссиясининг раиси Ю. А. Манаенковнинг тушган сўровлар муносабати билан айрим делегатлар ваколатларини текшириш тўғрисидаги ахборотини тинглади ва маълумот учун қабул қилди.

Делегатлар съезднинг қуйидаги резолюцияларини ҳар томонлама муҳокама қилдилар ва қабул этдилар:

«ҳозирги босқичда партия ҳарбий сиёсатининг асосий йўналишлари тўғрисида»;

«демократик ҳуқуқларни ҳимоя қилиш учун, коммунистларнинг қувғин қилинишига қарши».

Сўнгра КПСС Марказий Комитетининг котиби А. Н. Яковлевга сўз берилади. У ўзининг делегатлар гуруҳи билан учрашувларидан бирида съездда норасмий равишда тарқатилган маълумотларни рад этди, бу маълумотларни мутлақо асосланмаган уйдирма, деб атади.

Ана шу баёнотдаги фактларни текшириш ҳақида топшириқ берилди.

СССР Давлат хавфсизлиги комитетининг раиси В. А. Крючков саволларга жавоб қайтарди.

Кеча Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институтининг илмий-ёшлар экспедицияси «Буюк ипак йўли» бўйлаб сафарга чиқди.

Жумҳуриятлараро илмий-ёшлар экспедицияси институтнинг ипак технологияси кафедраси ташаббуси билан тузилган. Бу ҳақда рўзномамизнинг шу йил 16 январь сонида ҳам маълумот берган эдик.

Улар 31 нафар. Талабалардан иборат бўлган мазкур экспедиция Ўрта Осиё жумҳуриятлари — Ўзбекистон, Тожикистон, Қирғизистон шаҳар ва қишлоқларида бўладилар. Экспедиция аъзолари «Буюк ипак йўли»га тааллуқли бўлган барча маълумотларни йиғадилар ҳамда жойлардаги тарихий ёдгорликлар билан чуқурроқ танишадилар.

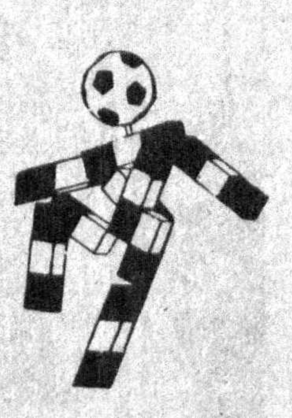
— Илмий-ёшлар экспедициямиз институтнинг аълочи, фаол ва жамоатчи талабаларидан тузилган, — дейди унинг комиссари Абдусаттор Абдуғаффоров. — 1989 йили ЮНЕСКО ташаббуси билан ташкил топган экспедиция «Буюк ипак йўли — дўстлик ва ишонч йўли» номи билан аталгани барчамизга маълум.

Муҳаммад АМИН.

СУРАТЛАРДА: Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти илмий-ёшлар экспедицияси йўлга чиқди.

МУАЛЛИФ суратга олган.

Марадонанинг кўз ёшлари

Италияда футбол бўйича XIV жаҳон чемпионати ниҳоясига етди. Германия Федератив Жумҳурияти командаси жаҳон Кубоги соҳиби бўлди.

Ўйин тугади. XIV жаҳон чемпионатининг сўнгги ўйини. Дунёнинг миллионлаб кишилари «зангори экран» орқали Германия футболчилари шодликларининг гувоҳи бўлишди. Янги жаҳон чемпионларининг қувончлари чексиз эди. Бир-бирларини қучаётган, томошабинлар томон қўл силкиб қийқираётган бу футболчиларнинг ҳар бири ғалаба учун астойдил кураш олиб борди. Уларнинг устози Ф. Беккенбаур ўйинлар давомида бошидан кечган ташвишу ҳадиклар, қувончу аламлар салмоғини ҳеч ким аниқлай олмаса керак. У Италияга фақат биринчи ўринни эгаллаш учун келганликларини яширмаган эди.

Бундан тўрт йил муқаддам худди Мексикада бўлганидек финалга яна Аргентина ва ГФЖ командалари чиқди. Кўпчилик германияликлар ғалаба қозонишади, деб ўйлашганди. Бунга асос ҳам бор эди. Чунки ГФЖ футболчилари тезкорлик ва ҳужумкорлик кўрсатиб келишаётганди. Аргентиналикларнинг ҳам ўзларига хос ўйинлари бор эди. Бундан ташқари улар сафида жаҳон футболининг бугунги юлдузи Марадона бор эди. Учрашув кескин, ҳаяжонли ўтди. Германияликлар майдонда ташаббускорликни қўлга олиб ҳаракат қилишди. Уларнинг устунликлари яққол сезилиб турди. Бироқ ўйин натижасини ҳакам ҳал қилди. Аргентина футболчиларидан бири жарима майдонига ёриб кирган рақиб ҳужумчисидан тўпни олишга ҳаракат қилди. У қийин вазиятда рақиб оёғидаги тўпни тепиб четга чиқариб юборишга улгурди ва йиқилди. Германиялик футболчи ҳам йиқилди. Ҳакам Аргентина дарвозаси томон пенальти белгилади. Бу жарима асоссиз эканлигини миллионлаб телетомошабинлар кўришди. Афсуски ўйин пайтида ҳакамнинг қарорини ҳеч ким ўзгартира олмайди. Шундай қилиб учрашув асосий вақти тугашига саноқли минутлар қолганида германияликлар пенальтидан ҳисобни очишди. Бу ягона гол уларга ғалаба келтирди. Германия Федератив Жумҳурияти терма командаси ўз тарихида учинчи марта жаҳон чемпиони унвонига сазовор бўлди.

Биз телевидение орқали финал ўйини ва ғолибларни мукофотлаш маросимининг тафсилотларини кўрдиқ. Ҳакамнинг қўпол хатосини ҳам, ГФЖ футболчиларининг қувончларини ҳам, Аргентина командаси капитани Диего Марадонанинг кўз ёшларини ҳам. Ҳа, футбол юлдузининг кўз ёшларини бутун дунё кўрди. У аламдан, армондан йиғлаётган эди. Диего ўйиндан сўнг майдонда, мукофот топширилиши пайтида ёш боладек ҳўнграб йиғлар эди. Аргентина футболчиларининг чеҳрасида қувонч кўринмасди. Гарчи улар кумуш медалга сазовор бўлишса-да. Мағлубиятдан эмас, ҳакам томонидан ноҳақ жабрланганларидан армонда, аламда эдилар.

Бу чемпионат ҳақида ҳали кўп баҳслар бўлади, унинг ҳаяжонли дамларини кўп эслаймиз. Камерун командасининг муваффақиятини, Рожи Милланинг «ламбада»сини, бразилияликларнинг ўйиндан барвақт чиқиб кетишларини, янги жаҳон чемпионларининг қувончларини, стадион узра порлаган ранг-баранг чироқларни, ҳайқириққа тўлган, нурларга чулганган майдонда йиғлаб турган Марадонани ҳам...

Жумҳурият янгиликлари

МАРҒИЛОН дўконларида маҳаллий сут заводида тайёрлана бошлаган пишлоқ пайдо бўлди. Пишлоқпазлар С. Сиддиқова билан М. Бўстонова янги ишни ўз ташаббуслари билан бошладилар. Улар бир кеча-кундузда 350 килограмм юмшоқ пишлоқ деб аталадиган маҳсулот тайёрламоқдалар. Заводнинг реконструкция қилиниши «Марғилон» пишлоғини ишлаб чиқаришни кўпайтириш имконини беради.

* * *

ХОРАЗМ пахта заводлари ўтган йилги ҳосилни қайта ишлаш мавсумини тугалладилар. Мамлакат тўқимачиларига ва чет элга 114 минг тонна тола жўнатилди. Бу план топшириғида белгиланганидан анча кўп. Вилоятда ҳар бир тонна пахтадан нормада белгиланган 315 килограмм ўрнига ўртача 322 килограммдан тола олинди. Ҳаммаси бўлиб эса 354 минг тонна пахта қайта ишланди. Энди «Хоразмхлопкопром» бирлашмасининг барча корхоналари янги ҳосилни қабул қилиш учун таъмирлаш ва тайёргарлик ишларини бошлаб юбордилар.

* * *

АНДИЖОНДАГИ «Ойим» давлат хўжалигида Қорадарё қайиридаги тош-қотишмалардан иборат 200 гектар майдон қишлоқ хўжалиги оборотига киритилди. Ирригация ва дренаж тармоқлари бунёд этилди, дала шийпони қурилди. Айни пайтда илгаридан ҳайдалган ерлар текисланди ва реконструкция қилинди. Қурилиш-монтаж ишларига икки ярим миллион сўм сарфланди.

Вилоятда ҳам янги, ҳам эски ерларни уларнинг мелиоратив ва ирригация ҳолатини комплекс тартибга солиш йўлидан борилмоқда.

* * *

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОНДАГИ энг кўҳна Чимбой пахта заводининг ходимлари уни ижарага олиб, корхонанинг эгаларига айланишди. Жамоа ўзининг имкониятлари ва ўтган мавсумдаги якунларини пухта муҳокама қилгандан кейингина бундай ишга журъат этди. Муҳокамадан маълум бўлишича, ишни қайтадан ташкил этиш натижасида ишлаб чиқариш самарадорлиги анча ўсган. Пахтани қайта ишлаш плани деярли уч фоиз ошириб бажарилган, шикоятлар камайган. Бригадалардаги меҳнат унумдорлиги ҳам ошган. Ҳозир корхона тубдан реконструкция қилинмоқда, эскириб қолган қурилмалар алмаштирилмоқда. Лойиҳада инженерлик комплекси ва лабораторияни ишга тушириш ҳам кўзда тутилган.

(УзТАГ).

Биринчи саҳифага мактуб

ҲАЛОКАТ БИЛАН ТЕНГДИР

Ошкоралик шарофати туфайли ҳақиқий қиёфамизни кўришга муяссар бўлаяпмиз. Амир Темур, Аҳмад Яссавий, имом Бухорий, Заҳириддин Муҳаммад Бобур каби буюк бобларимизнинг оламшумул ишлари ҳақида чўчиброқ бўлса-да, халққа айтяпмиз. Матбуотда тарихимизни холис ёритиш бошланди. Лекин афсуски бундан ҳали кўнглимиз тўлаётгани йўқ.

Мени тарихимизнинг ҳали туман ичида бўлган бир неча даврлари ва шу даврлардаги воқеалар жуда қизиқтиради. Баъзи тарихчилар Россиянинг Туркистонни босиб олишини «Барибир инглизлар босиб оларди» деган фикр билан оқламоқчи бўладилар. Ўша пайтда Туркистоннинг иқтисодий, сиёсий, ҳарбий аҳволи шунга мос тушадими? Инқилоб Туркистонда тарихий тараққиётнинг меваси етилган нарса эдими ёки Россиянинг «экспорти»ми? «Ёш бухороликлар» кимлар? Уларнинг уюшмаси қандай ташкилот эди? Дарсликда уларга «маҳаллий буржуазиянинг прогрессив қисми» деб таъриф берилган. Ваҳоланки, шу пайтгача бизга ким бой бўлса, у золим, хотинбоз, қонхўр деб уқтиришгани ҳолда, бадавлат кишилар ҳақида, умуман, ижобий фикр айтишмаган.

Инқилобдан кейин «Россиянинг пахта базаси» бўлган Ўзбекистонга, умуман Туркистон халқларига ўз йўлини ўзи белгилаш ҳуқуқи берилганми? Ёки бу ҳам «демократик социализм»ни кўпиртириб мақташ учун хўжакўрсинга қоғозга ёзиб қўйилган нарса эдими? Йўлдош Охунбобоев бошчилигидаги маҳаллий Ўзбекистон ҳокимияти мустақил равишда ташқи ва ички сиёсат юргиза олганми? Ёки улар «марказнинг қўғирчоғи»га айлантирилган эдими?

Халқ тарихий ҳақиқатни тўлалигича билишни истайди. Мазкур саволларга жавоб бериш олимларимиз учун қийин иш эмас. Зеро уларнинг барчаси яқин ўтмишга тааллуқлидир. Ўйлайманки, тарихчиларимиз халққа бор ҳақиқатни айтадилар.

Бугунги кунда тарихий ҳақиқатни, умуман, ҳақиқатни айтиш учун журъат бўлса бас. Ҳозирги шароитда журъатсизлик эса ҳалокат билан тенгдир.

А. БОЙМАТОВ.

«Ёш ленинчи»га жавоб берадилар

Йўл учун маблағ

Қишлоқда шароитимиз оғир. Ичимлик суви йўқлиги туфайли хўжалик далаларида минерал-ўғитлар билан тўйинган сувдан истеъмол қилишга мажбур бўлмоқдамиз. Қишлоғимизда турли касаллик билан оғриганлар кун сайин кўпаймоқда. **Ғаллаорол ноҳиясининг «Гулистон» давлат хўжалиги Гулистон қишлоғида яшовчи Ҳ. Холиқназаров, Ю. Эшматов, Р. Мелибоев ва бошқалар. Жами — 10 имзо.**

«Халқ депутатлари Ғаллаорол ноҳия Шўроси ижроия қўмитасида «Гулистон» давлат хўжалигида яшовчи бир гуруҳ фуқароларнинг ижтимоий масалалари тўғрисидаги ариза-талабномаси ўрганиб чиқилди — деб жавоб йўллайди ижроқўм раиси А. Турсунқулов. Аҳолини тоза ичимлик суви билан таъминлаш мақсадида ариқ ва зовурлар тозаланди. 1990 йилда Гулистон қишлоғида артезиан қудуқ қазиш учун лойиҳа-смета ҳужжатларини тайёрлаш ва уни 1991 йилдан ишга тушириш вазифаси хўжалик маъмурияти зиммасига юкланди.

Қишлоқ ички йўлларининг бир қисмига ҳозирги кунда асфальт ётқизилган. Йўлларнинг қолган қисмини ремонт қилиш учун Ленин номли қишлоқ Шўроси томонидан маблағ ажратилди».

Ер ва иш билан таъминланди

«1989 йил 10-синфни битирдим. Педагог бўлмоқчи эдим. Ўтган йили омадим келмади — деб ёзади **Фарғона вилояти Киров ноҳиясига қарашли «Октябрь 40 йиллиги» давлат хўжалигининг Кимсан қишлоғида яшовчи Солия Исмоилова.** — Ишламоқчи эдим. Лекин 7 ойки иш топа олмай овораман. Ота-онам вафот этган. Ҳозир укам билан тоғамникида яшаяпман. Оилавий аҳволимиз оғир. Иложи бўлса менга иш топишда ёрдам берсаларингиз».

Ушбу шикоятни текшириб чора кўриш учун Халқ депутатлари Киров ноҳияси ижроия қўмитасига юборгандик. Яқинда ижроқўм раиси Р. Обидов имзоси билан жавоб олдик.

«С. Исмоилованинг «Ёш ленинчи» рўзномасига ёрдам сўраб ёзган шикоят хати ноҳия ижроқўмида ўрганиб чиқилди. Ҳақиқатдан ҳам Солия Исмоилованинг ота-онаси йўқлиги ва у қариндошиникида яшаши аниқланди. С. Исмоилова хўжаликнинг «Коммунизм» бўлими 1-бригадасига ишга жойлаштирилди ва пудрат учун 1 гектар ер ажратиб берилди».

Айбимиз ўқитувчиликми?

«Биз оилада етти фарзандмиз. Ҳозиргача учтамиз оила қурганмиз. Лекин отамнинг қарамоғида яшаймиз. Чунки алоҳида рўзғор қилиб яшашимиз учун ҳовли-жой йўқ. Икки укамни уйлантиришимиз керак. Лекин яна уй-жой муаммо — деб ёзади **Шофиркон ноҳиясидаги И. Мўминов номли жамоа хўжалигининг 5-бригадасида яшовчи Дониёр Маликов.** — Хўжалик раисига учраб уй-жой учун томорқа беришларини сўраб ёзма равишда мурожаат қилдим. Лекин ижобий жавоб олмадим. Яхшиямки, Шофиркон ноҳия ижроқўмидагилар дардимизни тинглашди. Оиламизда бир хўжаликка уй-жой учун ер берадиган бўлди. Бизлар оилада олти киши ўқитувчимиз. Кейинги пайтларда деҳқонларга ер берилмоқда. Бу қайта қуришнинг шарофати. Лекин ўқитувчиларга келганда эса қандайдир сунъий тўсиқлар қўйилмоқда. Айбимиз ўқитувчи бўлганлигимизми?

Бу шикоятни текшириб чора кўриш учун Халқ депутатлари Бухоро вилояти Шўроси ижроия қўмитасига юборгандик. **Яқинда Бухоро вилоят ижроқўми раисининг биринчи ўринбосари В. Черних: «И. Мўминов номли жамоа хўжалиги қарори билан Дониёр Маликовга уй-жой қуриш учун ер участкаси ажратилди»,** — деб жавоб йўллаган.

Қарз берилди

Қайта қуришнинг шарофати билан деҳқонларга уй-жой учун томорқалар ажратилмоқда. Бундан биз қишлоқда яшовчилар беҳад хурсанд бўлдик. Тўғриси 70—80 сўм маошга зўрға рўзғор тебратаётган оилалар уй қуришга қўли калталик қилиб қолмоқда. Ноҳия ижроқўмларидан қарз пули олиш эса ҳаммага ҳам насиб қилавермайди. Бу масалада ёрдам сўраб КПСС Марказий Қўмитасига, СССР Вазирлар Кенгашига 14 марта ариза билан мурожаат қилдим. СССР халқ депутатлари съездига хат ёздим. Ҳамма ёзган хатларим вилоят ижроқўмига қайтарилмоқда. Лекин ўзгариш бўлмаяпти. «Ёш ленинчи» ўзинг аралашмасанг бўлмайдиганга ўхшайди. Умидим сендан».

Ургут ноҳиясига қарашли Улуғбек номли давлат хўжалигидаги Бош қишлоғидан Шерали Муҳаммадиевнинг қарз олишида ёрдам сўраб ёзган шикоят хатини биз Халқ депутатлари Ургут ноҳияси ижроқўмига юбордик. Чунки халқимизда бир маънили гап бор: Узоқдаги қариндошдан ёнингдаги қўшнинг яқин. Бу ҳикматнинг нақадар тўғрилигини эса ноҳия ижроқўм раиси Р. Турсунов қуйидаги жавоби билан яна бир исботлади.

«СССР Жамғарма банки Ургут бўлими томонидан Шерали Муҳаммадиевнинг ўғли Эрали Муҳаммадиевга 3000 сўм қарз берилди».

Сизлардан миннатдормиз

«Мен 1987 йил 15-май куни «Урал аравачали мотоциклим билан тасодифан етти ёшли қизчани уриб юбориб, унга тан жароҳати етказдим. Косонсой ноҳия халқ суди мени 2 йилга мажбурий хизматга ҳукм қилди. Мен жазо муддатини Томскда ўтадим. Жазо муддатим тугагач ҳужжатларимни беришди, лекин некўз билан кўрайки уларнинг орасида меҳнат дафтарчам йўқ эди. Мен меҳнат дафтарчамни сўраганимда бизга келган ҳужжатларингнинг ҳаммаси мана шулар дейишди. Сўнг Томскдан келиб Косонсой ноҳияси ички ишлар бўлимига учрашдим. ИИБдагилар эса мана ҳамма ҳужжатларингизни жўнатганмиз деб квитанция қоғозини кўрсатишди. Бошим қотди. Нима қилишга ҳайронман. Охирги умидим сизлардан «Ёш ленинчи» ходимлари — деб ёзади **Косонсой ноҳиясидаги «Правда» жамоа хўжалигининг Қизил Шарқ қишлоғидан Абдусаттор МАМАДАЛИЕВ.**

Ушбу шикоят хатида келтирилган далилларни текшириб чора кўриш учун Косонсой ноҳияси ички ишлар бўлими бошлиғига юборгандик. Яқинда ноҳия ички ишлар бўлими бошлиғи милиция подполковниги М. Усмонов имзоси билан шундай жавоб олдик:

«Абдусаттор Мамадалиев 11 август 1987 йили Косонсой ноҳия халқ суди хукми билан айбли, деб топилиб 2 йил муддатга шартли озодликдан маҳрум қилинган ва мажбурий меҳнатга жалб этилган. 28 август 1987 йилда жазо муддатини ўташ учун Томск вилоят Томск ноҳия ички ишлар бўлимига қарашли 7-махсус комендатура ихтиёрига жўнатилган. 4 ноябрь 1987 йил махсус комендатура бошлиғи номидан келган 667 сонли хатга асосан А. Мамадалиевнинг шахсий делоси паспорти ҳамда меҳнат дафтарчаси комендатурага юборилган. Косонсой ноҳия ИИБнинг бир неча бор комендатурадан суриштируви натижасида А. Мамадалиев номига берилган меҳнат дафтарчаси топилиб ўз эгасига қайтарилди». Яқинда А. Мамадалиев номидан рўзномамизга миннатдорчилик мактуби келди. **«Раҳмат сизга «Ёш ленинчи» ходимлари. Сизларнинг ёрдамингиз билан меҳнат дафтарчам топилди. Дунёда одамлар учун қайғурадиган ҳақиқий инсонлар, борлигини сизлар мисолингизда кўриб турибман».**

Тил билган — дил билади, дейди халқимиз. Ёнма-ён яшасанг-да, қўшнингнинг ёки ҳамкасабангнинг тилини билмасанг, дилини англамасанг уят. Бу ҳикматни ақл тегирмонидан ўтказган Самарқанд бурғилаш ва қаттиқ қотишмали асбобларни яратиш ва ишлаб чиқариш тажриба заводи мутахассислари ўзбек тилини ўрганишга аҳд қилдилар.

СУРАТДА: ўзбек тили машғулоти.

Р. ҒАФУРОВ сурати (ЎзТАГ суратхроникаси).

Хорижда хабарлар

Телетайп лентасидан

ТУНИС. Фаластин озодлик ташкилоти ижроия қўмитасининг раиси Я. Арафатнинг маслаҳатчиси Бассам Абу Шариф бу ерда баёнот билан чиқиб, халқаро ҳамжамиятнинг эътиборини Исроил ҳукуматининг яҳудий муҳожирларига нисбатан тузаётган режаларига жалб этди. У И. Шамир ҳукуматининг уй-жой қурилиши вазири А. Шаронга мамлакатга келаётган муҳожирлар учун уйлар қуриш программасини амалга оширишда фавқулодда ваколатлар бериш тўғрисидаги қарорини Женева шартномасини қўпол равишда бузиш, деб атади. Б. Абу Шариф А. Шарон муҳожирларни Иордан дарёсининг ғарбий соҳили ва Ғазо секторида бунёд этилаётган қишлоқларга жойлаштиришни режалаштираётганлигини таъкидлаб, вазият ана шу халқаро ҳуқуқий ҳужжатни имзолаган барча давлатларнинг дарҳол аралашувини талаб қилмоқда, деди. Бу мақсадларни амалга ошириш учун босқинчи маъмурларга фаластинликларга тегишли бинолар ва уйларни мусодара қилиш тўғрисида кўрсатма берилган, деб уқтирди Фот ижроия қўмитаси раисининг маслаҳатчиси.

Б. Абу Шариф Фаластин халқи Исроилнинг босиб олинган ерларни ўзлаштириш сиёсатига қарши халқаро ҳамжамиятнинг битим ва шартномаларига риоя этиш доирасида курашни қатъият билан давом эттираверишини тасдиқлади.

ҚОҲИРА. Миср билан Ливия Нил водийсидаги энг ўткир муаммолардан бири — унинг аҳолиси ҳаддан зиёд кўплиги муаммосини ҳал этишда ҳамкорлик қилиш тўғрисида шартлашиб олди. Ливиянинг қишлоқ хўжалиги учун ўзлаштирилган ва уйлар қурилган катта майдонлари Миср фуқаролари ихтиёрига бутунлай бериладн.

Миср Араб жумҳурияти бош вазирининг ўринбосари, қишлоқ хўжалиги ва ерларни ўзлаштириш вазири Юсуф Вали «Ал Аҳром» рўзномасининг мухбирига шу ҳақда сўзлаб, Миср — Ливия ҳамкорлигини кенгайтириш юзасидан қабул қилинган режаларга биноан икки мамлакат ўртасида янги автомобиль йўллари ҳам қурилади. Бу йўлларнинг бири Асвондан Ливиянинг Куфра воҳаларигача, иккинчиси эса Мисрнинг Сива ҳамда Файюм воҳаларидан катта қум саҳросидаги Жағбуб шаҳригача боради.

Ливия ахборот воситалари фақат Куфранинг ўзида мисрлик деярли бир миллион киши жойлашиши мумкин, деб хабар беради.

БОБУР НОМИ ТИКЛАНАДИМИ?

ЯҚИН ТАРИХИМИЗ жамиятимизда ўзгармас қадриятлар мавжуд бўлиши лозимлигини кўрсатди. Бир ҳоким чиқарган қарорни бошқаси бекор қилавериши халқда ҳокимга нисбатан эмас, ҳокимиятга нисбатан ишончсизлик уйғотди. Бунга истаганча мисол келтириш мумкин. Ваҳоланки, ҳар бир миллатнинг у яшаётган теграда қандай тузум, қандай мафкура бўлмасин, тегиб бўлмас, даҳлсиз бойликлари бўлмоғи шарт. Тарихий обидалар, масжиду мадрасалар, буюк сиймоларнинг китоблари, улар номи билан боғлиқ жойлар — бизнинг қадриятларимиздир. Бинобарин, ғоямизга тўғри келмайди, деб уларни ман этишга, йўқ қилишга, бузиб ташлашга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ. Чунки бу ер юзида фақат биз яшамаяпмиз. Биздан олдин ҳам яшаганлар, биздан кейин ҳам яшашади.

Буюк сиймолар миллат қадриятларидир.

Самарқанд вилоятининг Оқдарё ноҳиясидаги 31-саккиз йиллик мактаб ташкил этилганидан буён Заҳриддин Муҳаммад Бобур номи билан аталиб келинарди. 1986 йил жумҳуриятимизда мунофиқлик авж олиб кетган дамларда ноҳия ижроқўмининг оғзаки буйруғига биноан халқ таълими бўлими раҳбарлари мактабга келишди-ю шошилинч равишда ўқитувчиларни тўплаб умумий йиғилиш ўтказдилар. Унинг қарорига асосан Бобур золимликда айбланиб, мактабдан номи олиб ташланди.

Жамоа фикри билан ҳисоблашмасдан фавқулодда тўраларча чиқарилган бу қарордан баъзилар ажабланди, баъзиларнинг жаҳли чиқди. Деворлардаги, ўқув хоналаридаги шоир ҳаёти ва ижодига бевосита алоқадор кўргазмали қуроллар, суратлар йўқ қилиниши кераклиги тайинланди. Оқибатда, ўқитувчи ва ўқувчиларнинг қанчадан-қанча меҳнати сингган, йиллаб тўпланган ўқув ашёлари йўқ қилинди. Шундай қилиб, жаҳонга машҳур бир зотнинг номи бу кичик мактабдан ўчирилди. Итоаткор муаллимлар эса болаларга Бобурни қоралаб таърифлашга мажбур бўлдилар. Устозларининг бу фаолияти мурғак қалбли ўспиринларга қанчалар оғир ботганини айтмасак ҳам бўлади...

Мактабга Ф. Энгельс номини қўйдилар. Эҳтимол Машраб ёки Гулханийнинг номини қўйишлари ҳам мумкин эди. Лекин мутасаддилар ғоявий хавфсизроқ зотнинг номини танладилар.

Мана энди, Бобурга нисбатан отилган таъналар барҳам топиб, унинг ҳурмати эҳтиром билан ўз ўрнига қўйилаётган бир пайтда, мактабга Бобур номини қайтариш учун ўқитувчилар ҳам, мутасаддилар ҳам Ф. Энгельс номидан хайиқиб турибдилар.

Мутасадди раҳбарлар бу масалага қайтишни истамай, оғзиларига талқон солиб олишганидан кейин, ноҳияда чиқадиган «Ленинизм йўлидан» рўзномасида мактабдан Бобур номини нотўғри олиб ташланганлиги ҳақида мақола эълон қилинди. Афсуски, жонкуяр мухбирга жавоб бериш у ёқда турсин, ҳатто эътибор ҳам бермадилар.

Ўттиз еттинчи йиллардаги қатағонда, турғунлик давридаги тўраларча буйруқбозликда ўзгаларни айблаймиз-у, лекин кечагина ўзимиз иштирок этган ҳақсизликни бартараф қилиш кераклигини ўйлаб ҳам кўрмаймиз. Ҳануз биз юқоридан келган буйруқни бажаришда жонбозлик кўрсатамиз. Аммо бу «фармони олий» орадан бир-икки йил ўтмаёқ хато бўлиб чиқса ва уни тузатиш лозим бўлиб қолса, оқсаймиз.

Мактабдан Ф. Энгельс номининг олиниши ғайритабиий ҳол бўлмайди, чунки, биринчидан, унинг номида бошқа юзлаб жойлар бор; иккинчидан, Ф. Энгельс 1857 йилда инглиз қомуси учун ёзган «Афғонистон» номли мақоласида Бобурни ҳурмат билан тилга олганки, Шарқнинг буюк шоири ўрнига ўз номини қўйганларидан у ҳам хижолат бўларди.

БУНДАН уч йил муқаддам 31-мактабдан Бобур номини олиб ташлашга буйруқ берган мансабдорлар бугунги кунда ўз вазифаларидан кетган, албатта. Бироқ, мактабнинг раҳбарияти ва ноҳия халқ таълими бўлими раҳбарлари ўзларининг итоаткорлиги оқибатида хатога йўл қўйганликларига иқрор бўлиб, уни тузатишлари керак-ку, ахир! Ёки улар, тиклаш ҳақида ҳам юқоридан буйруқ бўлишини кутмоқдаларми?

Тоҳир ДОЛИЕВ.

АЗИЯТ ЧЕККАНЛАРГА ЁРДАМ

ТЕҲРОН. Эрон ҳукумати мамлакатнинг зилзиладан энг кўп азият чеккан шимолий ва шимоли-ғарбий ноҳиялари аҳолисига ёрдам бериш учун икки миллиард риал ажратди. Бу маблағ асосан қурилиш материаллари сотиб олиш ва кенг миқёсли тиклаш ишларини бошлаш учун сарфланади. ИРНА агентлигининг хабар қилишича, фақат Ғлён ва Зенжон вилоятларининг ўзида ярим миллиондан кўпроқ одам бошпанасиз қолган.

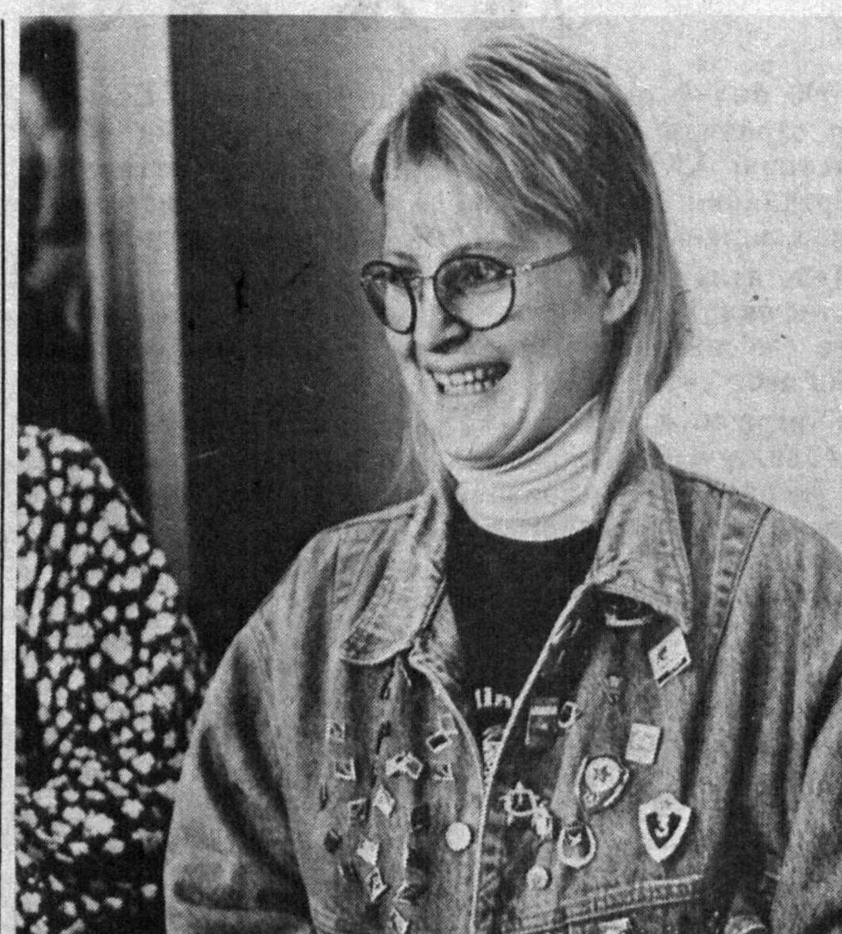
Совет — Эрон чегарасидан Эрон халқига ёрдам юки ортилган яна иккита карвон ўтди. Бу карвон озиқ-овқат, чодирлар, кийим-кечак ва бошқа энг зарур моллар ортилган қарийб 40 та юк машинасидан иборат.

Эронга бошқа мамлакатлардан, шу жумладан Буюк Британия, ГФЖ, Покистон ва Малайзиядан ёрдам келиши давом этмоқда. ИРНА агентлигининг хабар қилишича, яқин кунларда Женева ва Венада азият чеккан ноҳияларда яшовчи эронлик болалар чизган расмларнинг хайрия кўргазма-савдоси очилади. Бу тадбирлардан тушган барча пул Эрон банкларига ўтказилади.

* * *

Эрон билан Ироқ ташқи ишлар вазирларининг Женевада БМТ Бош котиби кузатуви остида ўтган учрашуви ўз характерига кўра аввалги учрашувлардан анча фарқ қилди. Ироқ ҳам, Эрон ҳам тадбиркорлик кўрсатдилар, деб таъкидлади ИРНА агентлигига Эрон Ислом жумҳурияти ташқи ишлар вазири А. А. Вилоятий Женевадан ватанга қайтиб келганида.

Вазир хавфсизлик кенгашининг 598-қарори доирасида белгилаб қўйилган икки мамлакат ўртасида мустаҳкам ва кенг қамровли тинчлик ўрнатишдан бошқа йўл йўқлигини таъкидлади. Унинг сўзларига қараганда, томонлар қарор БМТ Бош котибининг бевосита кузатуви остида тўла бажарилиши лозимлиги хусусида якдил фикрга келдилар.

СУРАТДА: Аляска дорилфунуни делегацияси аъзоси, талаба Элизабет Роджерс. Элизабет Совет иттифоқилик тенгдошлари ҳузурига икки томонлама алоқаларнинг очилиш маросими муносабати билан бўлиб ўтган тантаналарга келган.

ТАСС суратхроникаси.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

УМРИ ҚИСҚА ҲАМКАСБЛАР

⊙ ДАНИЯ журналистлари Скандинавия мамлакатларида яшовчи бошқа касб эгаларига нисбатан энг кам умр кўраркан. Бу ҳақда «Политикен» рўзномасида босилган хабар гувоҳлик беради.

Сўнгги беш йилда, журналистлар орасида юз берган ўлимни таҳлил қилиш натижасида шу нарса маълум бўлдики, Дания журналистларининг ўртача умри — аёлларда 63,1 ёшни, эркакларда 63,3 ёшни ташкил этаркан. Ерлик аҳолининг, яъни бошқа касбдагиларнинг ўртача умри эса 77,6 ва 71,8 ёш.

Дания журналистлар уюшмаси раиси Кристиан Киеркегорднинг айтишича, журналистларнинг кам умр кўришига уларнинг кўпроқ ҳаяжонда бўлиши ва тез-тез руҳий зарбага учраб туриши сабаб бўларкан.

ТУЗОҚҚА ИЛИНИШДИ

⊙ САМИН Даурага омад кулиб боқди. У Нигерия полициясининг бош инспекторига ёрдамчи ва шу билан бирга мамлакатдаги маълум бир ҳудудга бошлиқ бўлиб тайинланди. Ўша соатнинг ўзидаёқ ўз хизмат машинасига ўтириб, шаҳарни айланишга кетди. Миллий банк ёнида эса банк қўриқчиларини кузатмоқчи бўлди.

Сезгир қўриқчилар граждан кийимидаги бу нотанишни «тутиб» олишди ва сўроқ қила бошлашди. Даура ҳужжат кўрсатишдан ва ўзини танитишдан бош тортди, тўғрироғи воқеанинг нима билан тугашини билмоқчи бўлди.

Қўриқчилар эса Дaурани бироз сўроқ қилишди, шахси аниқланмаса полиция бошқармасига олиб боришларини айтиб дўқ уришди, сўнг эса бир-бирини «тушуниш»га чақиришди, яъни пора берса, озод бўлишини очиқ уқтиришди.

«Тутқундаги» киши бунга ҳам кўнмади. Сўнг...

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

Бир хат изидан

— Дардим оғир, ўғлим, — деди у хорғин овозда. Шу заҳоти юзидаги ажинлар бир қадар кўпайди. Кўз пардаларини маъюслик тумани қоплади. Тақдиримни ноҳақ топташди. Ҳаётда бундан оғир қийноқ, бундан оғир азоб йўқ экан.

Беихтиёр ён-атрофимга назар ташлайман: ҳамма нарса мунғайиб турганга ўхшайди. Тўртта эгри-бугри ёғоч тиркалиб, устига хас-хашак ёпилган «қўлбола» гараж остидаги машина ерга қапишган. Катта уйнинг сувоқлари кўчиб тушган. Ҳовли тап-тақир, анчадан буён чопилмаган кўринади.

Сезгир хонадон соҳиби кўзларимдаги маънони дарҳол илғайди.

—Ғам-ташвиш билан бўлиб, ҳовлигаям қарашга вақт бўлмади, ўғлим.

Кўнгил зиқ бўлса, совуқ сувга ҳам қўл ургинг келмас экан. Ишда эса унум топмайсан. Бунинг ўзинг учун ҳам, жамият учун ҳам зиёнлигини ҳис қилган чоғингда яна бир карра изтиробга тушасан, қийналасан.

Тошмировнинг кўзларида ишончсизлик ёлқинларини кўраман. У бир нима дейишга оғиз жуфтлайди. Лекин айтолмайди. Дилга озор беришдан ҳадиксирайди.

Уни ташвишдан халос этиш учун йўл варақамни, рўзнома гувоҳномасини узатаман. Пешонасидаги тиришиб турган чизиқлар ёйилиб кетади.

— Хафа бўлманг, — дейди хижолатомуз оҳангда, — ҳозир давр шунақа: ҳатто туғишганинггаям ишонмайсан.

Кўкрагини, бўйнини оҳиста силайди. Одамларга ишонч йўқлигидан ўзи ҳам қийналмоқда. Дунё унинг учун ёлғонга айланган. Бунга ким айбдор? Ўзими, жамиятми ё тузумми? Бу саволларга жавоб топмасдан яна бир оғриқ қалбини эзади. Кишиларга қараб ўксинади: бирови унга ўхшаб ишончини йўқотган бўлса, бошқаси сахийлигини, яна бирови ажойиб фазилатларини депсиниш йиллари изғиринларига совурган. Хуллас, ҳар кимда, ҳар жабҳада бир камчилик.

Ватаннинг тинч, осойишта бўлиши кўп жиҳатдан унинг ячейкаси — ҳар бир оиланинг тақдирига боғлиқ. Лекин бу тўғрида ўйлашдими? Имон ҳам, виждон ҳам пахта эмасмиди ўша кунларда?! Ҳақиқат-чи? Ҳақиқат тўртбурчак рамкага солиниб, турғунлик деворидаги маҳкамачилик қозиғига осиб қўйилмаганмиди? Бўғзимиздаги оғриқни ичга ютганча соғ юрганимизга шукр қилиб яшашга мажбур бўлганимиз-чи?... Арқоннинг узуни, гапнинг қисқаси яхши. Бу аламли сақични чайнаган билан мурод ҳосил бўлиб қолмас. Аммо қуйидаги воқеани эсламасдан ўтиш ҳам мумкин эмас.

Ўша кунларнинг бир тўраси улфатига мақтанган экан:

— Сен одам ўлдир, мен сени қонунларнинг қонунидан фойдаланиб қутқариб оламан.

Ана шундай муҳит шароитида қўли калта Тошмировни қамаш, унинг хатосидан фойдаланиш қийин эмасди албатта.

Хаёллари узоққа кетган отахон хорғин сўзлайди:

— Оқланган бўлсам-да, қалбимда доғ қолди, алам қолди...

Ўн йилдирки, у қалбидаги дардига малҳам излайди.

Ўғрилик билан ёки каттароқ жиноят билан қўлга тушганда, бунчалик куйинмаслиги, бунчалик эзилмаслиги аниқ эди. Ҳаммаси шу — бола-чақа, уларнинг келажаги, эртасини ўйлагани туфайли рўй берди. Улар улғайган сайин унинг қувончлари билан бирга ташвишлари ҳам ортиб борди. Тўрт хонали уй, бир парча ҳовлида 14 киши кун кечирарди. Кам деганда ҳар оқшом икки қозон қайнаши шарт эди. Бундан ташқари майда-чуйдалар... ишқилиб рўзғорни ғор деганларича бор. Бир кунлик кемтигини тўлдирмасанг, эртага бир томонининг ўпирилиб кетиши тайин. Мана шулар ҳақида ким қайғуриши керак? Албатта рўзғор соҳиби. Мабода эплолмаса-чи? Унда томошани кўраверинг: турмуш тажрибасига эга бўлмаган ўғилларнинг фикрлари чувалашади, келинлар мустақиллик ҳақида «ваъз» ўқишга тушадилар. Кўрибсизки, жанжал, тўполон... Бир кун жанжал бўлган уйда қирқ кун барака бўлмайди. Бундай бўлишини истамаган хонадон соҳиблари нажот йўлини қидирадилар.

Тошмиров кўп ўйлади. Бир парча ерли бўлиш учун қандай йўл тутиш лозимикин? Раҳбарларга учраш бефойда. Фалон ер бўш, деб эшитишса, дарҳол «Пахта экилсин» деб буюришарди. Аммо бир чорасини топиш керак. Бундан бошқа иложи йўқ. Чори билан Собирнинг қозонтовоғини алоҳида қилмагунча тинчимайди.

Шўрчи шаҳар 17-билим юрти ёнидаги майдон бўш ётарди. Ўзбошимчаликнинг оқибати нима бўлишини яхши биламиз. Шунинг учун ҳам Тошмиров шошилмади. Ижроқўм раисига учраб, дардини айтди. Халқнинг томорқа бўларли ерга зор эканлигини раҳбарлар кўриббилиб туришар, лекин уларнинг ҳам қўллари боғлиқ эди. Раис йўқ демади. Тошмиров елкасидаги оғир юкдан қутилиб, енгил тортди. Севинчга тўлиб ишга киришди. Томорқани эпақага келтиргунча ҳужжатларни расмийлаштиришга улгураман, деб ўйлаганди. Кутилмаганда унинг устидан ёзишди. Ғавғоли, ташвишли кунлар бошланди.

Ижроқўм уй қурилишини тўхтатиш ҳақида унга огоҳлантириш хати жўнатди. Оғзаки розилик унинг учун қимматга тушадиган бўлди.

Мазкур иш билан шуғулланган Шўрчи ноҳияси ижроия қўмита комиссияси икки фарзандининг уй-жойга муҳтожлигини ҳисобга олиб, 32 сўтих ернинг бир қисмини Тошмировнинг фойдасига қолдиришга, 24 сўтиғини эса шаҳар фонди ҳисобига қўшишга қарор қилди.

Бу алғов-далғов шу билан тинчимади. Булоқ бошида туриб дарёнинг сувини лойқалатаётганлар ғараз мақсадларини амалга ошириш учун пайтдан фойдаланиб қолишга шошилдилар. Лекин ишни кўриб чиққан Қумқўрғон суди М. Тошмировни «айбсиз», деб топди. Ҳамма машмаша тинчиши, шу билан ниҳоя топиши мумкин эди. Ўшанда ҳиссиётга, шошма-шошарликка берилишмаганида, шунча чоп-чопларга ҳам ўрин қолмасди. Аммо нима учундир суд қарори ноҳия прокурорини қаноатлантирмади. Натижада иш вилоят судига оширилди. Вилоят суди ўз навбатида уни Шеробод судига жўнатди. Отангга бор, онангга бор. Айбсиз бўлсанг, уларга нима?!

М. Тошмиров 1984 йилнинг мартидан 12 ноябригача ўтириб чиқди. Катта хонадон бир неча ой соҳибсиз қолди. Фарзандларнинг бошлари қуйи эгилди. Невaралар чирқиллади... Ўтган-ўтди. Тақдир экан-да, деймиз гоҳо ва қўл силкиб кетаверамиз. Лекин бу ноҳақликлар қачонгача? Қачонгача одамлар ҳақиқат излаб, бошларини деворларга урадилар? Кишининг яхши яшаши, бинойидек кун кечириши жамиятга, тузумга унинг муҳитига боғлиқ. Бизда эса ҳали бундай муҳит йўқ. Фақат қоп-қоп ваъдалар борлигидан кўз юмиб бўлмайди, холос.

Боболар нақл қилишади.

Бир деҳқон қовун-тарвуз экиб, бутун баҳор, ёз бўйи тер тўкиб меҳнат қилибди. Ҳосил мўл бўлиб, деҳқоннинг қувончи кўкка етганда, ҳаво айниб, кучли дўл ёғибди. Меҳнатининг зое кетганини кўрган деҳқон ҳосилни бир кун олдин йиғиштириб олмаганидан минг бир пушаймон бўлибди.

Бу ҳолдан хабар топган мамлакат подшоси: «Деҳқонга вақтида ёрдам беролмадим. Эсиз шунча ноз-неъмат» дея қайғурган экан.

Дарвоқе, бир кишининг меҳнати минг кишига татиши мумкин. Бунинг турган-битгани фойда эмасми? Биз Тошмировга ўхшаган меҳнаткаш инсонларни қийнаб нимага эришаяпмиз?

Уч марта қамоқда ўтириб чиққан бир кимсанинг дардчил сўзлари юракни зирқиратади.

— Инсон бўлиб мен одамларга нима яхшилик қилдим? Уларга қандай фойдам тегди? Шуларни ўйласам, ич-ичимдан эзилиб кетаман. Одамларни, иложи борича, қамоқхона яқинига келтирмаслик керак. Қамоқхона ҳеч қачон ҳеч кимни тузатмаган, бундан кейин ҳам тузатмаса керак. Буларнинг барини мен нодон кеч англадим. Энди қийналиб ўлсам керак.

Бу бахтсизлик эмасми? Шундай замонда армон билан кўз юмсанг-а! Ўзингга ўзинг ачинасан киши!

Тошмировни қамашга, уни ноҳақ жазолашга асос бормиди ўзи? Ёки инсонгарчилик, одамийликдан кўра, бир парча қоғоз устунми? Ҳужжатлар тили билан айтадиган бўлсак, унинг тақдирини поймол қилишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ эди. Шаҳар Кенгаши томонидан берилган справка бунга далил бўлолади.

«...Ушбу Шўрчи шаҳар Киров кўчаси 1-уйда яшовчи М. Тошмировга берилдиким, мазкур шахс томонидан уй ёки томорқа ажратишларини сўраб ариза берилган эмас...».

Юқорида таъкидланганидек, 32 сўтих ернинг бир қисмини Тошмиров фойдасига қолдирилганлиги тилга олинган. Аслида-чи? Аслида мазкур ер унинг ўғиллари Чори ва Собир Тошмировлар фойдаларига қолдирилганлиги ҳақида гап бориши керак эди. Қош қўяман деб, кўз чиқариш эмасми бу?!

Ҳангоманинг бу ёғи ундан ҳам аччиқ. Узоқ тортишув ва текширувлардан сўнг маълум бўлдики, жанжалга сабаб бўлаётган ер аслида шаҳар ҳудудига эмас, ноҳиянинг «Коммуна» жамоа хўжалиги ихтиёрида экан. Жами майдон 43 сўтих бўлиб, унинг 29 сўтиғи электр тармоғи ўтган ерга тўғри келаркан. Шундан келиб чиққан ҳолда томорқа бор-йўғи 14 сўтихни ташкил этаркан. Шу тариқа хато тузатилди. Аммо юрак яраси-чи?

— Бундай азобни ҳеч кимга раво кўрмайман, — Тошмиров беихтиёр хўрсинади.—Мана шундай кунлар келар экан-ку! Одамлар ташвишдан халос бўлишяпти. Ер, томорқа бериш ҳақида қонун чиқмаганда менга ўхшаган қанчадан-қанча кишиларнинг ор-номуслари топталиши аниқ эди. Шунча азият чекдиг-а! Энди, бу ёғи яхшиликка боқсин.

Мақола ёзилишидан олдин М. Тошмиров билан қайта учрашдик. Чарчаган, толиққан. Машинасининг орқа ўриндиқлари ун юки.

— Рўзғор ташвишида юрибман. Умид қилиб боргандим. Ризқ-рўзимиз қўшилган экан: икки қоп тегди. Шунисига-ям шукр!

Оила бошлиғи, бир этак невара-чеварали отахоннинг ташвишлари бир олам. Лекин, ўзи айтганидек бу ташвишлардан чўчимайди. Омон бўлса, бас: тириклик ҳам катта бахт.

— У хайрлаша туриб, кўнглидаги дардини яширмади: — Ноҳақ қамалиб оқланганимдан сўнг 41 ой ишсиз юрдим. Қамоқдалик ва ундан сўнг кўрган моддий зараримни тўлиқ ундириб беришмаяпти. Бундан ташқари, имтиёзларимниям тиклашмаяпти.

Мен атайлаб М. Тошмировнинг мухолифлари ҳақида сўз юритмадим. Асаббузишлар бир-биримизни ранжитишлар давом этаверса, эзгуликни, меҳр-оқибатли бўлишни қачон ўрганамиз?!

Умр қисқа, ҳаёт ширин, жуда ширин. Лекин унинг мурувватлари жой-жойига қўйилмас экан, турмуш, бола-чақанинг келажаги деб, елиб-югуриб юрган қўли калта, пешонаси шўрлар учун у ҳамиша азоб-уқубатдан иборат бўлиб қолаверади.

Тўлқин ҲАЙИТ,
«Ёш ленинчи» мухбири.

Энг муҳими — меҳр

Не қилайликки, тилимиз учида турган гапларни англатолмаслик, кўнглимиз тубидаги гавҳар жилоларини кўз-кўз қилолмаслик бизнинг қисматимиз экан... Нега бўлмаса, оила деб аталмиш мўъжаз жамиятлар емирилиб бораяпти? Наҳотки, аёлдек муборак зот эрининг мақсадини кўзларидан, самимиятини сўзларидан англолмайдиган бўлиб қолди?

Мен кейинги пайтларда тўй-томошаларимиз, ундан олдинги тайёргарликлар ҳақида кўп ўйлайдиган бўлиб қолдим. Қиз билан йигит танишадилар. Аниқроғи, уларни амма ёки холалари таништирадилар. Тайин қилинган вақтда икки ёшни учраштириб, бир неча дақиқага қўйиб, ўзлари бир четда кузатиб турадилар. Бу орада қиз йигитнинг, йигит қизнинг кўнглидагини билиб улгурадими, йўқми, бу улар учун муҳим эмас. Бўй-бастлари мосми, шуниси муҳим. Йигитнинг «ёмон эмас», қизнинг «ўзинглар биласизлар», деган гапларидан кейин тўй тараддуди бошланади. Майли, бунисига хўп дейлик, эҳтимол, бу ҳам тезкор замонамизнинг зайлидир. Менга алам қиладигани бошқа нарса: тўй яқинлашади, келин-куёв турнақатор машиналарда ЗАГСга борадилар, катта майдонлардан ўтишиб, турли-туман ҳайкаллар пойига гул қўядилар. Лекин уларнинг ҳеч бири кимнинг ҳайкали пойига ва нима учун гул қўяётганлари ҳақида ўйлаб, мушоҳада қилиб ўтирмайдилар. Бунга одатдаги урф деб қарайдилар, холос! Ҳаётга енгил-елпи қараш ниҳоятда ўйлаб қўйилиши зарур бўлган илк қадамлардан, турмушнинг энг бахтли ва такрорланмас лаҳзаларидан бошланмаяптимикан? Наҳотки, муҳаббат тантана қилаётган шу қутлуғ кунда ҳам қўлимиздаги гулни қаерга қолдириб кетиш биз учун «барибир» бўлса!

Қонимизга сингиб бораётган бу лоқайдлик ҳақида ўйлаганимда, раҳматлик бувимнинг болаликда қулоғимизга қуйган хотиралари ёдимга тушади. Улар бувамларни илк бор чимилдиқда кўрганлари, дадалари билан қайноталари «келишдикми-келишдик» қилиб тўйни бир ҳафтада ўтказиб юборганлари, никоҳ ўқилаётганда янгаларнинг «Муборакхон, ёдингизда бўлсин, никоҳ ҳар нарсадан устун!» деб огоҳлантирганларини тез-тез эслаб турардилар. Бувимнинг айтишларича, никоҳ ўқилаётган пайтда келин-куёвнинг муқаддас туйғулари бўлган меҳр-муҳаббат, ҳалоллик ва вафодорлик бир-бирлари билан чамбарчас боғланиб қолар экан.

Ҳозир-чи? ЗАГСга ариза берилгандан сўнг бир ой давомида йигит-қиз кунда учрашадилар. Беайб парвардигор деганларидек, қиз йигитдан, йигит қиздан нуқсонлар топаверади. Бу камчиликларни келгусида тузатиш мумкинлигини фикр қилмасдан, уйдагиларига етказишади. Орага совуқчилик тушади. Тўйдан кейин кўпчилик ҳолларда бу совуқчилик, гина-қудуратлар, катта жанжалларга сабаб бўлиши ҳеч гап эмас! Ана шундай пайтларда ота-боболаримизга хос бўлган босиқлик, вазминлик ниҳоятда асқотади. Оилани, никоҳни муқаддас деб билиш шайтоннинг гапига кирмаслигимизга имкон яратади. Мен оила тузмоқчи бўлган икки ёшнинг никоҳ, оила масъулияти ҳақида кўпни кўрган, билимдон қариялардан, ислом динининг сиру-синоатларидан тўлиқ бохабар бўлган зиёлилардан фотиҳа олишларини жуда-жуда истардим.

Бир яқин танишим бор. Учрашиб қолганимизда кўпинча хасратининг бир учини чиқаради: «Қизимнинг бўйи бўйим билан тенглашиб қолди. Турмуш қурганимизга 15 йил бўлган бўлса ҳам, ўз ўрним йўққа ўхшайди. Бор меҳримни бериб, «дадаси, дадаси!» қилсам ҳам эримнинг кўнгли сира эримади, эримади-да! Унинг қовоғидан, қўпол жеркишларидан безиб, вақтида ота-онамдан хабар ололмайман. Ука-сингилларимникига боролмайман. Қариндош-уруғлар билан аҳён-аҳёнда, тўй-ҳашамларда учрашмасак, умуман йўқлаб боришнинг ҳеч иложи йўқ. Узоқроқ қариндошларимиз мени танишмайди ҳам. Эримнинг кўнглига қараб жуда оқибатсиз бўлиб қолаяпман», дейди у куйиниб. Унинг маъюс кўзларига, озғин чеҳрасига, барвақт оқарган сочларига қараб эзилиб кетаман. Ўқувчилик йилларимизда бир гапириб, ўн куладиган, ҳеч кимдан ширин сўзини аямайдиган бу хушфеъл дугонамизнинг бир уйни бахтли бекаси бўлишига жуда ишонардик. Наҳотки, унинг меҳри шу қадар қадрсизланган бўлса!

Кўпинча, эркаклар ўз хотинларининг молпарастлигидан, жанжалкашлигидан нолишади. Гурунч курмаксиз бўлмаганидек, ҳар хил тоифадаги аёллар бор. Лекин минг афсуслар бўлсинким, меҳр кўргузиб, меҳр тополмаганлари ҳам талайгина. Не қилайликки, ҳаёт тақозоси билан биз аёллар ҳам уйдан эрта чиқиб, кеч қайтамиз. Ишхонадаги юмушни хаёлдан бироз четлатиб, уй ишларига кўмиламиз. Қозон-товоққа ёпишамиз. Эрталаб ивитиб кетган кирларимизни ювишимиз шарт. Бу орада тўполончи ўғилимиз боғчадан кўйлагини, биринчида ўқийдиган қизимиз мактаб кийимларини кир қилиб қайтади. Эртага уларни шу аҳволда юборишга кўзимиз қиймайди. Ёстиқдошимизнинг кийимларида ҳам меҳрибон қўлларимизнинг изларини қолишини, унга бўлган ҳурматимизнинг тафти сезилиб туришини хоҳлаб, уларни ҳар бир марра назардан ўтказамиз. Хуллас, ўзига яраша иш-ташвиш. Бундай пайтда «Эр-хотин — қўш ҳўкиз» мақолига амал қилганлар хотинига қўлидан келган ёрдамини беради. Қайси маънода? Масалан, кўзини ишқаб йиғлаб турган ўғилчасини ётоғига олиб киради, ҳисобини ечолмай қийналиб ўтирган қизчасига ёрдамлашиб юборади. Шунда болаларидан хотиржам бўлган аёлнинг юмушлари тезроқ битади. Агар ўша пайтда: «Фалончихон, чарчадингиз. Қолганини эртага қила қоларсиз!», деган сўзларни эшитиб қолса борми, ҳар қандай тошбағир аёлнинг ҳам кўнгли эриб, чарчоқлари ёзилиб кетади. Ёки ўша пайтда:

— Овқатинг ҳалиям тайёрмасми? Шу пайтгача нима қилдинг? Нега кирларингни кеча ювмовдинг? Бунча имирсилагансан, қабилида айтилган гаплар ишдан ҳориб, хуноб бўлиб қайтган аёлнинг кўнглига қанчалар оғир ботишини тасаввур қила оласизми?

Сиз кеча рафиқангизни беҳуда ранжитдингиз. Буни ўзингиз ҳам сездингизу, ғурур қурғур сизни ҳамон ўз кўчасига етаклайди. Майли, кечирим сўраманг, фақат бир кулиб қўйинг. Дилдаги гиналаримиз, аламларимиз тарқаб кетади.

Насиба
ЗИЁВУДДИНОВА,
журналист.

Бизни ўйлантираётган муаммолар

ЯНА ИФФАТ ҲАҚИДА

Кўп миллионли ориятли, номусли, дид-фаросатли, иффатли мухлислар олдида қуйидаги ибораларни ёзишдан аввал минг бор узр сўрайман. Лекин бошқа илож қолмаган бўлса, нима қилай?! Ҳатто биз қувониб кутиб олганимиз КПСС Марказий Қўмитасининг партия XXVIII съездига ҳаракат дастурида ҳам таназзулга юзтубан кетган тарбияни қандай қилиб яхшилаш ҳақида бирор жўяли гап тополмаган бўлсам, нима қилай?

Ўрта Осиё халқлари ўзига яраша аҳлоқ нормаларига эга, азалдан унинг ўз хазинаси ва хазинабонлари — Фарғоний, Фаробий, Хоразмий, Беруний, ибн Сино, Чағминий, Умар Ҳайём, Улуғбек, Навоий каби минглаб алломалари бор. Алломаларимизнинг машаққатли меҳнатлари, уйғониш давридаги ихтиролари, Ф. Энгельс тили билан айтганда, Оврўпага Шарқдан «импорт» қилинган экан. Бу илмий меросларни ўрганиб, таълимнинг тарбиявий аҳамиятини ёш авлодга сингдириш вақти келди. Лекин Ғарб ташвиқоти бўлган видеорекламалар, чет элнинг баъзи ҳужжатли, бадиий фильмлари Ўрта Осиё этикасига мутлақо хос бўлмаган ҳолда кенг халқ оммаси ўртасида тарғиб қилинмоқда.

Жумҳуриятимиз кинотеатрларида ур-йиқит билан намойиш қилинган «Кичкина Вера», «Менинг исмим Арлекино», «Бир куни Америкада» каби қатор киноларнинг аҳлоқий бузуқлигидан огоҳ бўлмаган ҳолда ота-она ўғил-қизлари билан, ака-сингил билан кўриб қолганларида ёки алоҳида-алоҳида кўрганларида ҳам бир-бирларининг юзу кўзларига қандай қарайдилар? Миллатимизнинг фахри бўлган, бало-қазолардан, шармандаликлардан сақлаб келган ҳаё, ибонинг иффат пардаси йиртилмадимикан?

Ширкат видеобарларида ёки хонадонларда, кичик байрамларда, ёшлар йиғилишларида, кичик жамоалар ўртасида ҳамён қаппайтириш мақсадида пинҳона қўйиб, бойлик орттираётганлар сони кескин ортиб бормоқда. Лекин тарбиявий аҳамияти-чи? Бу томони билан ким қизиқади?

Ҳаёсиз аёлларнинг ўзаро жирканч ҳатти-ҳаракати, бир вақтда бир аёлнинг 2 ёки 3 эркак билан сексуал муносабатда бўлаётгани тасвирланган видеофильмларни ота-она назоратидан четда қолган ёшлар кўрмайди, деб ким кафолат бера олади? Тасвирлаш нақадар мушкул бўлган иффатсизликларни ишлаб чиқарган киностудия раҳбарлари билан биргаликда бу фильмларни оммага кўрсатаётган шахслар қайси жаннатга кирадилар-у, мухлисларининг онгини заҳарлаб, қайси дўзахга раво қилмоқдалар? Ўшалар эмасми миллатлар ўртасига нифоқ солаётганлар, ўшалар эмасми шахсий машиналарни олиб кетиб яна топиб берувчилар, оилаларни нотинч қилаётганлар? Бу ишлардан сергак ички ишлар бўлими, суд, прокуратура хабари йўқ деган иборага ким ишонади? Тарбиянинг бу томони билан ким қизиқади? Ёки яна мактабга, ўқитувчи зиммасига тушадими?

Уйида видеоаппарати бор, ўзига тўқ оилалар кам эмас. Лекин уларнинг эркатой фарзандлари мактабда аъло баҳоларга ўқияптиларми? Йўқ, аксинча барча номаъқулчиликлар дарсларга ҳалақит беришлар, ўқитувчи обрўсини тўкишлар ўша «тўравачча»лардан чиқаяпти.

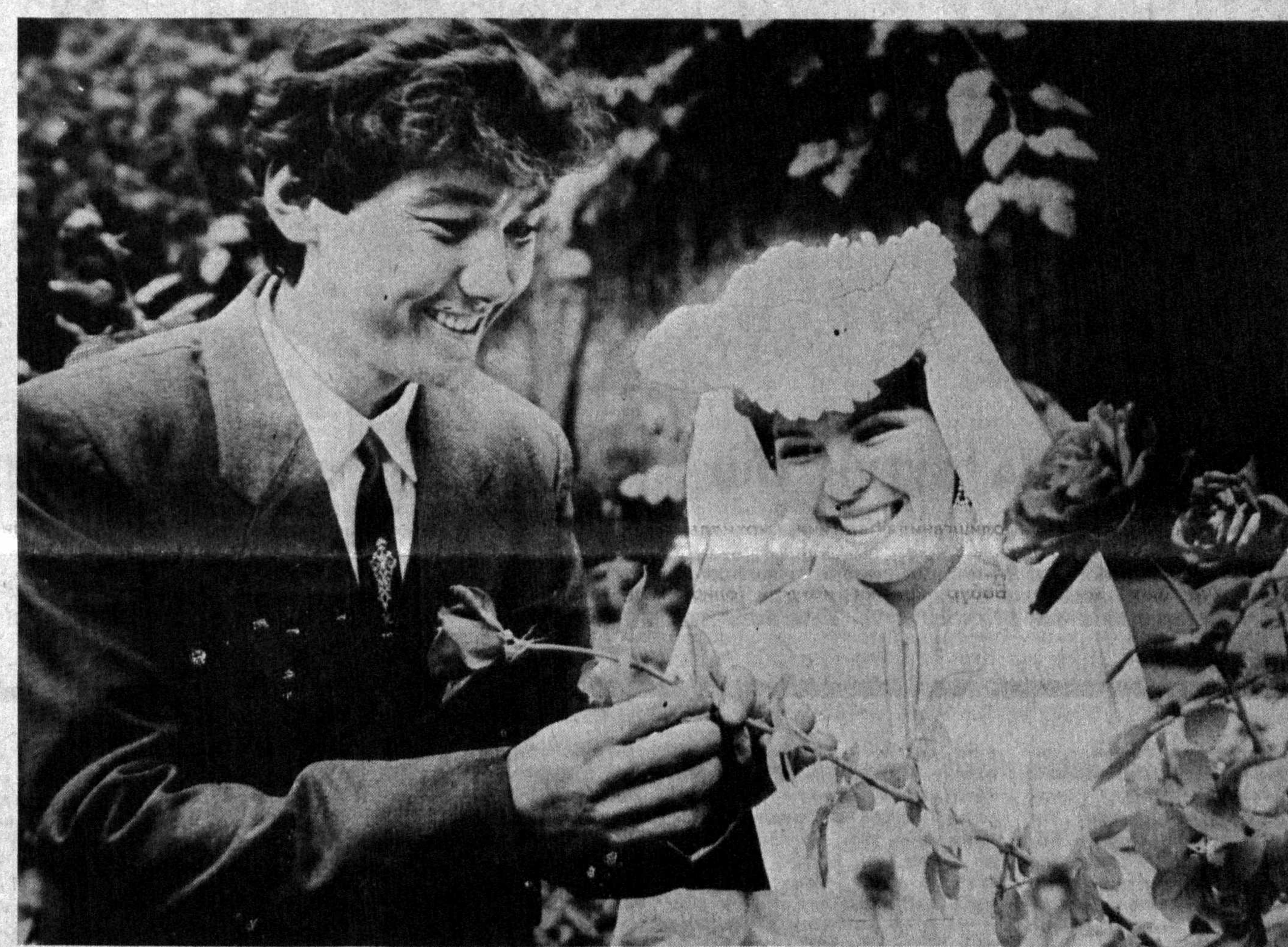
Ҳеч қачон ўқитувчи ўзининг муқаддас бурчини унутиб, ўқувчига эгри тарбия берган эмас ва бермайди ҳам. Бироқ, мактабдан ташқарида... Игнанинг учи кўзга илғамас даражада кичик бўлса-да, лекин кўзга кирса кўр қилади. Бу демакки, тарбиявий соҳа асло назоратдан четда қолмаслиги зарур.

Буюк адиб Нозим Ҳикмат «Агар мен ёнмасам, сен ёнмасанг, қоронғуликни ким ёритади?» деган эди. Зеро, аравани баравар тортиб тарбиядек хайрли ишга фидокорона қўл урмас эканмиз, тарбия ва таълим соҳасида қайта қуриш бўлмайди.

Ориф ОБИДОВ,
Ўзбекистон ССР халқ маорифи аълочиси.

Бир рубобнинг икки тори

БАХТЛИ КЕЛИН-КУЁВЛАР.

В. ТЎРАЕВ суратлавҳаси.

МЕН СИЗНИ АЙБЛАМАЙ...

ҚАТРА

Яқинларим менга далда бермоқ бўлиб, сизга бевафолик тамғасини босадилар... Йўқ, мен сизни айбламасман, айблолмасман...

...Сизни эмас, ҳув хилватда илк даъфа қўлларимни маъноли қисганингизда юзларингизга тарсаки тортиш ўрнига ожиз титраган, иродасиз қўлларимни кечиролмасман. Сеҳр тўла кўзларингизга дош беролмай, босиқликни касб этмай жўшган жиловсиз туйғуларимни, бебош ҳисларимни сотиб қўйган хиёнаткор кўзларимни кечиролмасман. Ишқ тўла сўзларингизга жавобан инкорданмас, меҳрувафодан сўзлаган бурро тилгинамдан қонворгум келур! Сиз томон талпина-талпина орзулари сароб бўлган, ҳижрон оташида куйиб кетаётган юрагимга ачинаман, холос! Енгил-елпи мақтовларингиз асираси — ўзгинамни кечиролмайман!

Мени оп-поқ дея, яқинларим сизга бевафолик номин тақадилар.

Аслида муҳаббатнинг кўзи кўр бўлади, деганлари тўғри экан. Сизни кўрдим деганда, айтар сўзимдан адашардим. Қалбим сизга бероом талпинарди. Шу боис ҳаракатларингизга монелик қила олиш қудратини йўқотгандим. Бамисоли, севги бобида биздан кўра бахтлироқ инсон йўқдек эди. Гўёки бир-биримиз учун яратилгандек, бир умр бирга бўламиз деган умид чулғаб олганди. Афсуски, хаёл бошқа, ҳаёт бошқа экан...

Йўқ, мен сизни айбламасман, айблолмасман...

Малоҳат
ЭШОНҚУЛОВА.
СамДД талабаси.

Муҳаббатнома

ЙЎЛЛАР

Ҳар гал суҳбатимиз чала қолади,
Бизлардан олдинроқ чопади йўллар.
Япроқлар негадир чапак чалади,
Ҳавода муаллақ силкинар қўллар.
Сизни кузатишга шошилар еллар,
Мен базўр судрайман оёқларимни.
Ҳаммадан қизғаниб яширгим келар
Оловга айланган ёноқларимни.
Қайсарлик баридан ёмон экан-ку,
Сизнинг феълингиздан ҳеч
зорланмадим.
Кўнгил нозиклиги ёлғон эканку,
Ёлғизлаб қўйсангиз озорланмадим.
Тошларнинг зарбига учраб юмшадим,
Минг бор қайтгандирман айтган
сўзимдан.
Сизни ранжитишдан қўрқиб яшадим,
Мен фақат аразлаб юрдим ўзимдан.
Кўнглимга армонлар қуюлаверар,
Бу йўллар югуриб қачон толади?
Менга сўнггисидек туюлаверар,
Ҳар гал суҳбатимиз чала қолади —
Бизлардан олдинроқ чопади Йўллар...

Замира ЭГАМБЕРДИЕВА.

СЕВГИ НЕЧА ПУЛГА ТУШАДИ?

Англияликлар бу саволга аниқ ва қатъий қилиб 70 миллион фунт стерлингга, деб жавоб беришади. Бир неча асрлардан буён улар 14 февралда илоҳий Валентин кунини нишонлашади. Британия оролида бу кун энг қувноқ ва севимли байрам ҳисобланади. Яна бу байрамни Севишганлар байрами ҳам деб аташади.

Бу байрамнинг келиб чиқиш тарихи анча чигал. Ҳар қалай Валентин номининг христиан динидаги кишига тегишлилиги аниқ. Ҳолбуки, у 269-йили Рим префекти ҳукмига биноан боши танидан жудо этилган. Айни вақтда Юпитер рафиқаси Юнонанинг шаънига ҳам байрам ўтказилади. Бу баҳор келганига ишора ҳамдир. Бунга яна романтик афсона ҳамоҳанг бўлади: эмишки, ўлимидан олдин Валентин ўз жаллодининг кўр қизига ошиқ бўлиб қолган.

Шундай қилиб, тўла «жентельменча мажмуа» намоён бўлади: севги, баҳор, ўлим.

Англияда XV асрдан бошлаб 14 февралга муҳаббат изҳор этиш учун мўлжалланган алоҳида кун сифатида қарашади. Бунга куннинг нима дахли бор, деб сўрарсиз?

1820 йилдан бошлаб илоҳий Валентин кунига бағишлаб бу мамлакатда махсус гулқоғозлар чиқарила бошланди. Ҳисоб-китобларга қараганда, 1834 йили 14 февралда ёзма равишда 60 минг муҳаббат изҳор этилганлиги аниқланган. Йиллар оша балки муҳаббат мустаҳкамланаётган бўлса керак. Чунки 1987 йили Буюк Британияда хатлар қутисига 13 миллион қалбнинг ёрқин муҳаббати изҳор этилган мактуб тушган. Уларнинг сони 1988 йилда 15 миллион, 1989 йилда эса 15,2 миллиондан ошиб кетди. Хат орқали муҳаббат изҳор қилиш илгаригидан бироз сусайган бўлса-да, бу йил юқоридаги рекорд рақами забт этиб бўлинди. Бу бизнинг асримизга хос хусусиятдир. Зеро, эндиликда кўпчилик муҳаббатини телефон орқали изҳор этишни хуш кўради.

Унда 70 миллион фунт стерлинг ҳисоби нималардан пайдо бўлади? Ҳисобларга қараганда 15 миллион фунт стерлинг гулқоғозлар сотиб олишган, 1 миллиондан ошиғи ҳар хил маркаларга, 50 миллиондан ортиғи эса қолган совға-саломларга, аввало шоколад сотиб олишга сарф бўлади.

Айтишларича, Британиянинг шимолида яшовчилар севгиси кучлироқдир. У ерда, таъбир жоиз бўлса, ҳар севган жон бошига энг кўп ёзишмалар тўғри келади. 14 февраль куни аёллар ва эркаклар ўз туйғуларини турлича изҳор этишлари қизиқ. Совғаларни фақат эркаклар топширишади, аёллар эса гулқоғозлар тақдим этиш билан қаноатланишади, холос.

К. АЛИЕВА таржимаси.

ҚИЗИҚАРЛИ ТАДҚИҚОТЛАР

Американлик психиатр Леонард Зьюниннинг таъкидлашича, кўпчилик одамлар биринчи учрашувнинг дастлабки тўрт минути ичидаёқ бир-биридан бутунлай лоқайд ажралиб кетишларини ёки дўстлар сифатида, балки севишганлар тарзида қолишларини ҳал қилишади.

Аммо биз қандай қилиб бунчалик тез хулоса чиқарамиз? Фақат кимнингдир маълум бир қиёфада кўрингани ёки ўзини тутгани учунгина севиб қоламизми?

Шубҳасиз, қандайдир кишига қараб туриб, биз у билан яқиндан танишишни истаямизми ёки йўқми, аниқ биламиз. Американлик психологлар Карен Дион ва Эйлен Бершид болалар боғчасида савол-жавоб ўтказишди — болалар ким билан кўпроқ дўстлашишни хоҳлашади. Шуниси диққатга сазоворки, энг кўп «овозни» ёқимтой кичкинтойлар олишди.

Психологларнинг аниқлашича, катталар ҳам кишиларнинг феъли, ақли ва ҳатто интеллекти ҳақидаги қарашларини ҳам айнан уларнинг ташқи кўринишлари асосида белгилайдилар. Шу билан бирга, эркаклар аёлларга нисбатан «эстетик» мулоҳазаларга таянишга юқори даражада мойилдирлар.

Баъзи бир биологларнинг фикрича, севиш қобилияти одамзотни тирик қолиши, авлодни давом эттириш учун, табиат олдиндан кўзда тутган кафолотдир. Туғилгандан сўнг ҳайвонларнинг болаларига қараганда, одам боласи кўпроқ вақт ўзини эплай олмайди, қўлидан ҳеч нарса келмайди. Гўёки шунинг учун ҳам улар севишади ва турмуш қуришади.

Бироқ, бошқа олимлар «эгоистик» ген назариясини илгари сурадилар. Уларнинг таъкидлашича, бизни инсониятнинг тирик қолиши эмас, балки фақатгина шахсий генларимиз қизиқтиради.

Бу назарияга кўра эркаклар пешонасига «Дон Жуан»лар бўлиш ёзилган: уларнинг қанча кўп хушторлари бўлса, генларининг имкониятлари шунчалик ошади. Аёлларга эса, биринчи навбатда вафодор турмуш ўртоғи зарур. Қайсики, улар фарзандларини тарбиялар экан, бу пайтда ёрдам берадиган ва уларни ҳимоя қиладиган киши зарур. Фақат ана шу шароитдагина аёлларнинг генлари яшашни давом эттиради.

«Эгоистик: назария тарафдорлари, айнан ана шу сабаб туфайли. эркаклар кўпинча ёш қизларни «қармоққа илинтиришади» деб ҳисоблайдилар. Бундай пайтда аёлни эркак шахс сифатида, унинг чиройи, хулқи қизиқтирмайди. Унга содиқ қоладими, оилани таъминлай оладими ёки йўқми, аёл шулар ҳақида ўйлайди.

Агар шундай бўлса, унда нега кўп қизлар мутлақо ишончни оқламайдиган фирибгарларни севиб қолишади? Балки севги — ўзига хос қорадоридир? Кўпгина биохимикларни, кишини севги эҳтироси чулғаб олганда, қорадори каби кучли таъсир этишига бекорга ишончлари комил бўлмаса керак.

Чикаго дорилфунунининг профессори Раймонд Каттелнинг фикрича, уйланиш ҳақида гап кетганда, биз ўзимиз эга бўлишни хоҳлаган феъл-хусусиятлари бўлган қизни танлаймиз.

Профессорнинг таъкидлашича, ҳар бир кишида ҳақиқий ва хаёлий «мен» бор. Ўз феълини ўзгартириш — жуда мушкул вазифа. Мана шунинг учун ҳам феълимизнинг рисоладагидек бўлишини тўлдира оладиган бошқа кишини қидирамиз.

«Романтик йўналиш»даги ёзувчи Барбара Картлэнд — 263 та севги ҳақидаги романларнинг муаллифи. Унинг китоблари кимларгадир сийқаси чиққан бўлиб кўринса ҳам, умумий нусхаси 500 миллион. Картлэнднинг қаҳрамонлари тўйгача фақатгина беғубор ва маъсума бўсага рухсат этадиган яхши фазилатли бокира қизлардир.

«Қадимги грекларнинг фикрича, худо одамзотни яратган пайт, бир одамни дунёга келтирган ва кейин уни иккига ажратган — эркак ва аёлга, — деб ёзади адиба. — Ҳозирги кунда ҳам ҳар бир киши ўзининг ярмини топишга умид қилади. Ҳақиқий севги — қачонки сиз бошқа ярмни — у билан сиз бир бутунни ташкил қила оладиган кишини топганингиздагина пайдо бўлади».

Бироқ, бошқа мутахассисларнинг фикрича, икки киши ўртасидаги муҳаббат, аввало икки томонлама жинсий майл оқибатида пайдо бўлади.

«Биринчи муҳаббат, биринчи яқинлик» китобининг муаллифи Кэй Уэллингнинг таъкидлашича, севгини учта босқичга ажратиш мумкин. Биринчиси, жуда ҳам ажойиб. Сиз севиб қолган давр: бунда сизнинг эҳтиросингиз кучайиб боради; юрак уришингиз тезлашади, руҳингиз баланд бўлади, ўзингизни ҳамма нарсага қодир ҳисоблайсиз.

Одатда бундай ҳолатга жисмоний хоҳиш сабаб бўлади ва айтиш қийин, бу оқибатда нимага айланиб кетиши мумкин. Аммо, агар муҳаббат ҳақиқий бўлса, у давом этиб, иккинчи босқичга ўтади. Бу даврда, сиз энди у киши билан ҳақиқий яқинлик ҳис қиласиз, унинг кайфияти, туриш-турмуши таъсирини бошдан кечирасиз.

Сиз бир-бирингизни ўз ота-оналарингиз, дўстларингиз, хизматдошларингиз билан таништирасиз. Қизиқишларингиз ва ҳаётий қарашларингиздаги умумийликни топасиз. Агар сизларнинг ораларингиздаги бирлашиш нуқталари кўп бўлса, сизларнинг муносабатларингиз учинчи босқичга ўтади.

Энди сиз аллақачон бир-бирингиз олдингизда маълум бир мажбуриятлар ола бошлайсиз. Сиз ўзаро, икки томонлама ишончни кўзда тутиб, бу мустаҳкам муносабатлар қандайдир инжиқлик, терслик ёки фавқулодда ҳодиса туфайли ҳеч қачон узилмайди, деган хулосага келасиз.

Ў. ИНОМОВ,
Жиззах Давлат педагогика институти чет тиллар кафедраси ўқитувчиси.
Ш. ИНОМОВА,
Ўзбек тили ва адабиёти ўқитувчиси.

(Мақолани тайёрлашда Лондонда чиқадиган «Уикенд» ҳафталик рўзномаси материалларидан фойдаланилди).

ҚОЗИ, МАЪРИФАТПАРВАР, ШОИР...

«Халқ донишмандлиги» китоби Қорақалпоқ шоири ва ношири Маудит Қози Бекмуҳаммад ўғлининг ҳаёти тўғрисида ҳикоя қилади. Китобни «Қорақалпоғистон» нашриёти чиқарган. Унинг муаллифи — филология профессори Қалли Алимбетов — бир вақтлар халқ орасида машҳур бўлган, кейинчалик эса асоссиз равишда унутиб юборилган одамнинг ҳаёти ва ижодий йўлини тасвирлаб берган.

Маудит Қози Бекмуҳаммад ўғли 1885 йилда Чимбойда туғилган. Унинг болалик ва ўсмирлик йиллари шу ерда ўтган. Бухоро диний мактабини тугатгандан кейин Бекмуҳаммедов ватанига қайтиб келди. Ушанда бу томонларда саводли одамлар жуда кам эди. Шунинг учун уни қози қилиб сайлайдилар. Маудит қози лақаби шу шундан олинган.

У пайтларда бутун Қорақалпоғистон регионида биронта ҳам босмахона йўқ эди. Шунга қарамай, халқ ҳурмат қилган қозининг катта кутубхонаси бўлган. У ўша пайтларда Тошкентда ва Қозонда чоп этилган араб тилидаги китобларни сотиб оларди. Маудит қозининг кутубхонаси шарқ классиклари — Навоий, Саъдий, Махтумқули, Низомий, Фузулийларнинг ўша пайтларда Орол бўйида расм бўлган достон шаклидаги асарларидан иборат эди. Ашъор хазинаси маҳаллий аҳолига тушунарли бўлиши учун қози уларни эски турк тилига ўгирарди, унинг шогирдлари асарларни бир неча нусхада кўчиришар, кейин қўлёзмалар ношир уйи билан дўконда сотиларди.

Маудит қозининг ҳаёт йўлини яқиндагина тиклашга муваффақ бўлинди. Бу тадқиқотлар билан адабиётшунос Қирқбой Бойниёзов ва «Амударё» журнали редакциясининг ходимлари шуғулланишди. Лекин ҳар қалай бу изланишлар — чимбойлик ношир фаолиятини ўрганишда қўйилган дастлабки қадам, холос. Ҳали унинг кўпгина таржима асарларини, шеърларини тўплаш, ижодий меросини нашр этиш керак бўлади.

В. ЛУЦЕНКО,
УзТАГ мухбири.

Биз байналмилалчилармиз

АҲИЛ ОИЛА

Самарқанд яқинидаги Оҳалик тоғлари бағрида ўзбек отлиқ дивизияси жангчиларининг навбатдаги машқи давом этарди. «Фашистлар диёримизга бостириб кирибди», деган машъум хабар ана шу ерга тонгга етиб келди. Ҳар бир машқ аълочиси Ғафур дарҳол Пўлатдархон қишлоғига йўл олди. Ота-онаси, ёру-биродарлари билан хайрлашди-да, яна ўз хизмат қилаётган дивизига қайтди. Шу пайтда Ғафур 19 ёшда эди.

У Воронеж шаҳрида душман билан юзма-юз бўлди. Ундан кейин Смоленск, Белоруссия, Болтиқ бўйи жумҳуриятларини босқинчилардан озод қилишда қатнашди. 3-Белоруссия фронтининг 208-полки таркибида Германия ҳудудларида шиддатли жангларда иштирок этди.

Қадимги рус шаҳри Воронеж учун бўлган жанглар Ғафурнинг сира ёдидан чиқмайди. Бу ерда ҳар бир қарич ер, ҳар бир хонадон учун шиддатли олишув бўлганди. Лекин шу ерда, бир нарсани у билмас эди. Воронеждан Оқдарёга кўчирилган рус қизи Елена унинг муҳаббати, тақдири эди. Кўкрагига ўнлаб жанговар медаллар таққан жасур Ғафур 1945 йилда туғилиб ўсган жонажон қишлоғига қайтиб келди.

Ғалаба баҳорининг гўзал кунларининг бирида Ғафур Еленани учратиб қолди. Фронт орқасида сидқидилдан меҳнат қилган Елена Овсянникова чорвачилик фермасининг энг яхши молбоқари бўлиб қишлоқда танилган эди. Ўзбек йигити ва рус қизининг дўстлиги аланга олиб муҳаббатга айланди. Кўп ўтмай мовий кўзли Елена ўзбек хонадонига келин бўлиб тушди.

Тоғни урса талқон қилгудек кучга эга бўлган Ғафур қишлоқ хўжалиги меҳнатига тикилиша кириши кетди. Елена эса жамоа хўжалиги далаларида, чорвачилик фермаларида зарбдорларча меҳнат қиларди. Тез орада байналмилал оила қишлоқдошлари орасида чинакам ҳурмат-эътибор топди. Ғафур дастлаб оддий колхозчи бўлиб ишлади. Сўнгра 8 йил давомида узлуксиз пахтачилик звеносига бошчилик қилди. Кўп йиллар у бригадага етакчилик қилди. Пахтачилик шуҳратини оширишга муносиб ҳисса қўшди. 1962 йилда у пиллачиликни ривожлантиришга муносиб ҳисса қўшди. Икки қути уруғдан 190 килограмм «кумуш тола» олишга муваффақ бўлди. Ана шу меҳнатлари юксак қадрланди. Ғафур ака Москвадаги Бутуниттифоқ қишлоқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасининг кумуш медали билан тақдирланди. Елена эса хўжалик чорвачилигини ривожлантиришдаги тинимсиз меҳнати, ташаббускорлиги учун «Меҳнатда ўрнак кўрсатганлиги учун» ҳамда «Меҳнат ветерани» медаллари билан тақдирланди. Яқинда биз Ғафур ака Ўроловнинг хонадонида бўлдик. Унинг уй йўлдоши билан учрашдик. Рус аёли ўзбекча кийинган, урф-одатларимизнинг миридан-сиригача ўрганиб олган. Уй бекаси биз билан она тилига айланиб қолган ўзбекча гаплашди. Талаффузни ҳам қотирди. Ўзбек аёлларидан қолишмайди. Бу байналмилал оила аҳилликда уч ўғил ва бир қизни тарбиялаб вояга етказишди. Ғафур аканинг катта қизи Шакарой беш нафар фарзанднинг онаси. Турмуш ўртоғи Амриддин Зайниддинов оилавий звенони бошқариб пахта етиштираяпти. Холматжон эса хотини Наргиза билан хўжалик далаларида жавлон уришаяпти. Уларнинг ҳам беш нафар фарзанди бор. Маҳмуд хўжаликда звено бошлиғи бўлиб ишлайди. Турмуш ўртоғи Шоира колхозчи. Уч фарзанднинг онаси. Отахоннинг кичик ўғли жамоа хўжалигининг трактор паркида электрик. Турмуш ўртоғи Маҳсуда Раҳимова жамоа хўжалигининг илғор аъзоси, икки нафар фарзандни тарбиялаяпти.

Ғафур билан Елена узоқ Воронеж шаҳрига тез-тез бориб туришади. Урушдан олдин Елена бу шаҳарда Овсянниковлар оиласида тарбия топган. Еленанинг опалари, Ульяна, Нюра, акаси Максим, сингиллари Таня, Полина, Валялар фаровон ҳаёт кечиришда. Улар ҳам деярли ҳар йили Пўлатдархон қишлоғига келиб кетишади. Борди-келди ҳали ҳеч узилгани йўқ.

Пўлат ҲАМДАМ,
Оқдарё ноҳиясидаги Энгельс номли жамоа хўжалиги.

МАҲАЛЛАДА БУГУН ОШ

Ўзбекнинг нимаси кўп, урф-одати кўп. Баъзан ҳасад аралаш, баъзан ҳайрат ила айтилган гапларни кўп эшитамиз: «Бу халқнинг ўзи рўзғорини аранг тебратади-ю, яна элга икки-уч кунлаб ош берганига ҳайронмиз. Шунча сарф-харажатларнинг ўзи бўлмайди-ку?». Истасангиз шу. Ойлаб қозонида гўшт қайнамайдиган, эгнига тузукроқ кийим-кечак киймайдиган бу элнинг бағри кенг, қўли очиқ. Топган-тутганини тўйга сарфлайди. Лекин асрлар давомида авлодма-авлод ўтиб келаётган бундай қадимий анъаналарни асло унутмайди. Ўзбекларда доим яхши тилак билдирилганда бежиз «топганингиз тўйга кетсин!» дейишмайди-да. Илоё, доимо шундай бўлсин!

Ф. ҚУРБОНБОЕВ сурати.

Хотира

ТУҒАНМАС ҚЎШИҚ

Аскарлар йиқилди —
кўзлари очиқ,
йўқ энди кўзларин ёпадиган қўл...

Шавкат РАҲМОН.

НЕ ҚИЛАЙ? Руҳимни тиғлаган, тасаввуримни хиралаган ўшал азобгир дунёнинг мавҳум қилмишларидан холос бўлмоқликнинг танҳо йўли — барини қоғозга туширсам дейман. Деярли ҳар куни имконим борича хотиралар китобимни қоралайман. Сўнгсиз хотиралар... Афғон бўлиб чинқирувчи кунлар бетаскин тунларимда минг куйда куйдираётир. Ҳамхонам айтади: «Шу — афғониниям, ошна...» Мен эса барибир ёзавераман... Ўқиб унинг-да дили дарз кетади: ростдан ҳам шундаймиди, дегандай бўлади. Маҳзун нигоҳлари юпанчга сўз ахтаради-ю, тополмайди. Топгани эса сигарет бўлади-да, икковлашиб тутатамиз, тун бўйи.

Руҳим кўчаларида қасур-қусур жанглар бошланади. Олақуюн, оқтайлоқ, талотупдан қўярга жой тополмайман ўзимни. Урушларда кезаман, — қангоҳларда сузаман. Ўлим турар рўпарамда. Хира-шира қиёматгоҳда яримжон танамни қучиб уввос солаётган онам гавдаланади. Лабларимда қон қотган қуролдош, кимнингдир ҳилвираб кетган бир оёғи, бармоқларидан қон сизаётган, яъни яқин дўстининг танасидан айри қўли ўтаверади липиллаб. Мен буларнинг барини ўз руҳимга кўмиб қўйганман. Унутмоқ оғир.

Тўхтанг, сиз ўқ овозини эшитганмисиз? Жудаям оғир бўлади. Ҳозиргина ёнингизда кулишиб, тўлишиб турган биродарингизни чийиллаб типирчилашини, лаҳзада жон беришини кўрганмисиз? Унинг зое кетган қопқора, шилимшиқ қонидан этингиз жимирлаб, дунёнгиз қоронғулашганми? Шу тахлит ўлим эрта сизнинг пешонангизга битилмаганига ўзингизни нечоғлиқ овутолмай ичичингизга зил кетганми? Ўзга элларда, узоқларда меҳрибон волидангиздан мадад сўраб йиғлаш нақадар аянчли-я. Бегона эл осмонига термулиб ой-юлдузларга сиғиниш-чи? «Илоё эсон-омон борайин. Э, худойим, ўлиб кетмай бу ерлар-да». Ҳа, Афғонда жанг қилганларнинг бошига шундай изтиробли кунлар тушганди. 18-20 да кўргулиги кўп бўлганлар эди. Йигирманчи аср сиёсатининг қарғишига учраган бегуноҳлар. Бир халқ бўғзида тиқилган афғон-у — оҳлар!

Кўплар айтади: «Хўш, Афғонистон бизга нима берди?» Ҳақли таъна. Бу гаплардан ҳамиша вужудим музлайди. Титраб-қақшайман. Афғондан ортгани ўлим бўлди. 15 минг шаҳид. У мен эдим. У менинг фарзандим. Оловни ютиб, ичи куйиб йиқилган жангчи, сиз эдингиз. Улар биз эдик. Кўзларига бевақт тупроқ тўкилиб, кўйлаклари ялов бўлган қирчиллама даврида қирғин келганлар... Бас, сукут сақланг. Ва бу урушнинг асл моҳияти ҳақида гапвозликни ўзи ҳам гуноҳ, беҳуда шаҳидлар руҳини озорлаш демакдир! Урушнинг асл моҳиятига ўт тушсин. Ул Сизу — менинг қонимиздан лаззатланаверади. Ҳеч қанақа мақсаду-маслаги бўлмайди. Ҳаёт илдизини кесмоқ учун чархланган болта шафқатни билмайди.

Диёнатли, теранниғоҳ публицист Карим Баҳриев қайсидир бир мақоласида мардона гап айтганди: яъни, афғон уруши қатнашчисини «қотил» деб бўладими? Биродарлар, ишонинг, улар қотил эмасдилар. Қолаверса, жирканч урушнинг ягона сабоғи отиш-ўлдириш. Бу ўйинга кирганларнинг бошқа иложи ҳам қолмайди. Шўро аскари ўлдирдими ёҳуд рақиб, барибир мурдалар уруш қурбони ҳисобланаверади. Ўлим ҳар иккала томондагилар манглайига бир хил муҳр босаверади.

Мен бу мақолани поездда вагоннинг хира ёруғида хаёлан қоралаганман. Ўшанда ҳам жанггоҳларда оралаганман.

Чинқирган вагонбошининг овозида темир йўллардан қайтган ғилдирак тақа-тўқини зилдай босиб бир қўшиқ янграётир. Вагонни титроққа солган оҳангдан юраклар сув бўлмоқда:

Дўстлари келса-ю,
келмаса болам...

Чидай олмадим тағин. Тош қотган қароғимдан чўғ сизди. Қалбим безди. Вагоннинг тор йўлагида афғон кезади. Бунчалар кўнгилни эзмаса бу афғон дегани. Ёнгинамда кетаётган амакимнинг боши ҳам. Бир эгачи чурқ этмайди. Қўшиқ эса юракларни қайғу бўлиб тирналайди. Беруҳ қўзғаламан ўрнимдан... Тамбур ойнасидан чексиз қоронғулик қаърига термулиб чалғимоқ истайман. Оҳанг бу ерга ҳам оқиб киради.

«Тўйлар муборак»ни
билмаса болам...

Жойимга қайтиб нотаниш йўловчи магнитафонидан кассетани чиқармоқ бўламан. Изтироб ўрлаган вагон йўлакларида чайқалиб тураман... У эса кўзларини юмиб хўрсиниб-хўрсиниб қўшиқ тинглайди:

Кеча топширишди
«Қизил Юлдуз»инг
Орденни «болам», деб
бўлмаса болам.

«Ёзув столида яраланган» шоир Сирожиддин Саййид қаламидан тўкилган дардлар — бу Афғонистон. Эл шоири Муҳаммад Юсуфни йўқлов айткизган — Афғонистон! Ҳали бир сулувнинг кўнглини тўлдирмай, нигоҳини қора йўлларда оқизган Афғонистон! Бесаноқ-бесаноқ темир қути, энди қучоғи тўлган волида қўйнига тобут бўлиб ботган, қадди дол отага фарзанд ўрнига заранг таёқ берган, укаларга қайтаман деб алдаб-алдаб мактублар ёзган ака — бу Афғонистон! Ва менинг икки йилки тушларимда саф тортиб безовта қилаётган шаҳид жўраларим — Афғонистон!

Эсимда. Ўшанда 10-синфда ўқирдим. Афғонга тушишим хаёлимга ҳам келмаган паллалар... Ҳамқишлоғим Норбойнинг у ёқдан ўлиги келди. Бир қиёмат бўлди-ей. Қишлоқ тонги қорайиб отди. Кўз ёш тўкиб кўрмаган биз ўсмирлар паналаб йиғладик. Афғонистон — Норбойнинг ортидан уввос солган болалигим!!!

Кечалари босинқираб чиқаман баъзан. Албатта мени душман ушлаб олган бўлади. Ёҳуд ортимдан қурол ўқталиб қувлаб келаверади. Энди «ўлдим» деганимда уйғониб кетаман. Гоҳида қўлимда жон берган қуролдош дўстлардан бири турткилаб уйғотмоқчи бўлади. Хонамизга БМП ва БТР кириб келаверади. Айқаш-уйқаш тасвирлардан алаҳсираб, жоним халқумимга тиқилади. Овозим чиқмайди. Ҳамкурс хонадошим ҳам ухлай олмайди. Турли гаплар билан афғон лойқалатган хаёлимни чалғитмоққа уринади. Менинг безовта тунларим — Афғонистон...

Поезд инграб олдга интилади. Вагондошлар уйқуга кетган. Ойналардан узоқларда милтиллаган чироқлар айланиб ўтаверади. Қишлоғу-овуллар ортда қолмоқда. Бир дард юкидан зўриққан поезд асабий чинқириб илдамлаётир. Хаёлимда чарх ураётган оҳангдан қутилмоққа ожизман.

Яхши кўрган қизи
келиб йиғласа
Сўнгра тўй бўлса-ю,
билмаса болам.

Тамбур деразаси зир титраётир. Во дариғо, дераза йиғламоқда. Бунда оташгоҳ. Ташқарида эса ёмғирранг сепкиллар тошаётир. Менинг кўнглим сели қуйилган кеч, осмонингда астар-авраси сўкилди. Борлиқ йиғисидан ивиб, ҳув зимистонда уст-боши шалаббо жангчилар олисларга илдамлаётир. Ана улардан кимдир ҳориб йиқилди. Елкадаги аскарий тўрва лойга чапланди... Қоронғуда уларнинг нигоҳини кўраман. Йўқ, улар кўклашмоқда. Юлдузларга айланаётир.

Менинг ярим йўлда сарсону саргардонларим. Дилимдаги армонларим. Тағин сизнинг кўзларингиз таъқиб этмоқда... Руҳингиз олдидаги қарздорлик юки қаддимни эзгандан эзади.

Афғонистон — ҳар куни урушдан қайтмаган боласи куйида йиғлаб-йиғлаб нон ёпаётган ҳамқишлоғим Зубайда опа!

Афғонни келин қилиб
бўлмади, хола
Армонни келин қилиб
бўлмади, хола.
Саботни келин қилиб
бўлмади, хола
Тобутни келин қилиб
бўлмади, хола.
Йўқловлар куйдириб,
қақшаган ҳовли,
Куйлардан мосуво,
тўйдан мосуво...

Бу кеч эса поездда тиним йўқ. Қалбимда мангу қотган оғриқ ўрни яна тимдаланаяпти. Охир-адоғи йўқ қўшиқ ураётир тун қўйнини. Ҳа, ёронлар бу қўшиқ ҳеч қачон туғанмас эканлигини яна бир карра ҳис қилаяпман.

ОЛИСЛАРДА юлдузлар порлоқ. Оғир ихраб-ихраб поезд кетаётир...

Қўчқор НОРҚОБИЛ,
ТошДУ толиби.

ДАРДЛАРНИ ҲАМ ЖИЛОВЛАШ МУМКИН

Кўпгина ғарб давлатларида барча ногиронлар жамиятдан ажралиб қолишган дейишга ҳеч қандай асос йўқ. Кўп қаватли биноларнинг биринчи қавати ногиронларга мослаб қурилади, муҳими имкониятларига яраша, улар иш билан таъминланишар экан. Ҳатто кафе, магазин, кино-театрлар аравачаларда кириш учун мослаштирилар экан. Ногиронларни уюштириш, спорт билан шуғуллантириш жамиятлари бўлиб, сузиш, волейбол, гимнастика, аравачаларда пойга каби ўйинлар ҳам четда қолмаслиги қувончли.

Ўтган йили Иттифоқимизнинг Москва, Каунас шаҳарларида ногиронлар жамияти иш фаолиятини бошлаб юборди. Хўш, бизнинг жумҳуриятимиздачи? Бизда «Меҳнат» ва «Матонат» футбол командаларини айтмаганда, деярли барча ногиронлар ҳаётдан ажралиб қолганлар. Шундай кишилар ҳам борки, имкониятлари бўлмаганлиги учун улар йиллаб ташқарига чиқаолмайдилар. Қишлоқларда-ку гапирмаса ҳам бўлаверади. Кўрган дунёлари тўрт девору, ўриндиқ, холос...

Айтишларича, жумҳуриятимизда 300 минг ногирон яшар экан. Иттифоқ бўйича бу рақам 7 миллион кишини ташкил этаркан. Оз бўлмаса бутун бошли бир давлат аҳолиси, бу. Кўпгина ногиронлар уйларида косиблик, соатсозлик, электр аппаратларини таъмирлаш, дурадгорлик каби ишлар билан шуғулланадилар. Жамиятга бир оз бўлса ҳам наф келтириш учун ҳаракат қиладилар. Лекин кўплар беюмуш қолиб кетганлар.

Москвалик цирк артисти В. И. Дикулни кўпчилик таниса керак. Ҳаво гимнастикаси машғулоти пайтида цирк гумбазидан йиқилиб, узоқ йил тўшакка михланиб қолади. Лекин ўзи яратган аппаратда тинимсиз машқ қилиши натижасида циркка қайтади. Циркка қайтдигина эмас, дунёда энг оғир юк кўтарувчи паҳлавон бўлиб қайтади. Юз килограммлик тошларни ўйинчоқдек ўйнатади. Елкасида ГАЗ—31 ни кўтара олади. Ҳозир у Иттифоқ миқёсидагина эмас, дунё бўйича келаётган умуртқа касаллигига чалинган беморларни ва болалардаги туғма шол касаллигини даволаш билан шуғулланади. Ўзининг айтишича, АҚШ, Япония каби тараққий этган мамлакатларда ҳам унинг усулидан фойдаланишмоқда экан. Тошкентдан бир аёл турмуш ўртоғининг рентген қоғозларини олиб боради. Валентин Иванович бир йўла 80 кишини қабул қилади. Ногиронлар билан машқ ўтказади. Тажрибаларини ўргатади. У нажот истаб борганлардан беморнинг диагнози кўрсатилган касаллик картасидан кўчирилган қоғоздан бўлак ҳужжат сўрамади. Шунда юқоридаги аёл «Беморим узоқ йиллардан бери тўшакда ётади. Услубингизнинг нафи тегиши мумкинми?» деб сўрайди.

— Агар иродаси мустаҳкам бўлса, бунинг ҳеч қандай аҳамияти йўқ, — деб жавоб беради В. И. Дикуль.

Аммо биздачи...? Оғир, бир мунча эски жароҳат билан касалхонага боргудек бўлсангиз тепа соч тикка бўлиб кетади. Ёки касалхонада шароит йўқлигини важ қилиб, иложи борича беморни ўзларидан нари итаришади. Шунча йилдан бери дард чекиб ўлмаганингизга ҳайрон ҳам бўлишади.

Юқорида айтганим 300 минг ногиронлар аҳволи нима кечади, экан? Мени шу савол доимо ўйлантириб келади. Ногирон бўлиб тўрт девор ичида яшаш бахтиқаролик бўлса, жамиятдан, ҳаёт шодликларидан ажралиб яшаш ўта даҳшатлидир. Ўйлаб кўринг-а, жамият елкасида текинтомоқ бўлиб яшаётган: нашавандлар, ичкиликбозлар, ўғрилар, қаллоблар, фоҳишалар... бунинг устига 300 минг ногирон! Аммо қўлидан иш келадиган бирорта ногиронни тополмасангиз керакки, у текинтомоқ бўлиб яшашни истаса!... Фақат имкониятининг йўқлиги, уларни шундай бахтдан бенасиб этиши мумкин. Ахир улар ҳам ҳаёт шодлигига, инсоний қувончларга бошқалар қатори бир хилда дахлдор-ку! Ногиронлар кўчага чиқиб қолгудек бўлсалар бошқа дунёга чиқиб қолгандай ҳис этадилар ўзларини. Шунинг учун улар кўзга ташланмасликка ҳаракат қиладилар. Гоҳо эса ор-номуснинг кучлилиги уларни турли давралардан ажратиб қўяди. Аравачада ёки қўлтиқтаёқда кетаётганларида, орқаларидан ачиниш билан айтилган сўзлардан азият чекадилар. Раҳмдиллик билан тикилган кўзлардан чўчийдилар. Улар ҳам ўзларига оддий инсонга бўладиган муносабатни истайдилар.

Ногиронликнинг оғир жиҳатларидан яна бири расмий қоғозбозлик, десам ишонаверинг. Машина каракми, марҳамат юз фоиз пулингизни тўланг-да олаверинг. Аммо ноҳия, вилоят ижтимоий таъминот бўлимлари райВТЭК, облВТЭК, яшаш жойлари ва турли-туман қоғозбозликдаги сарсонгарчиликка келганда, шундай тинкангизни қуритадики, ногирон бўлганингиз учун эмас, шундай ерларга қайта-қайта қатнайверганингиз учун алам қилади.

Уч юз минглик азиз дўстлар! Ҳеч қачон қўл қовуштириб ётманг, ҳаётингиз ўз қўлингизда. Ҳар қандай меҳнатни, ҳар қандай жисмоний ҳаракатни ўзингизга шараф деб билинг. Президент ёки депутат бўлолмассиз, аммо ўта оғир жароҳатдан оёққа туриб АҚШдек давлатни бошқарган Кеннедини, коляскада ўтириб АҚШни бошқарган Рузвельтни эслаб кўринг. Мангу тўшакка маҳкум этилган В. И. Дикулнинг тонналаб юк кўтара олишини, протезларига қарамай ҳаво жангига отилган А. Мересьевни, даҳшатли тан жароҳатини енгиб, ўзидан мангулик қолдирган Н. Островскийни, тишлари билан «Ўлимларни қолдириб доғда...» ҳаёт повести ёза олган В. Титовни, тўшакда ҳайкалтарошлик билан шуғулланаётган Қосимжон Мирзараҳимовни унутманг. Баданлари нимталаб ташланганда ҳам ҳаётга муҳаббат уйғота олган Майна Ҳасанова ёди ҳамиша сизга ҳамроҳ бўлсин.

Ш. УМАРОВ,
Тошкент вилояти.

ТВ

11 ИЮЛЬ — ЧОРШАНБА

УзТВ I

11.30 «Қувноқ камалак». Болалар учун фильм-концерт. 12.00 Такрорий фильмлар экрани. «Матонат». Бадиий фильм.

* * *

17.30 Кўрсатувлар тартиби. 17.35 Янгиликлар. 17.40 «90-йил абитуриенти». Биология.

Қувноқ ўсиш таътиллар

18.10 «Довюрак бўлиш осон эмас». Мультфильм. 18.20 «Ёзувчилар болаларга». Ҳаким Назир ижоди. 19.00 «Зангори олов»ни тежанг». Жумҳурият газ хўжалигида кузги-қишги мавсумга тайёргарлик. 19.30 «Ахборот» (рус тилида). 19.45 «Ёшлик» студияси кўрсатади. «Талабалик йилларим». 20.30 Москва. «Вақт». 21.00 «Ўзбекистон ССР Ички ишлар вазирлиги маълум қилади: «Виждан йўқолди». Катталар учун мультфильм. 21.25 «Агар мўъжиза юз берса...». София Сафторова куйлайди. 22.00 «Ахборот». 22.25 Футбол бўйича СССР чемпионати. «Пахтакор» — «Кубань» (Краснодар). «Пахтакор» Марказий стадионидан репортаж. 23.50 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

УзТВ II

18.05 «Дерсу Узала». Бадиий фильм. 1-серия («Мосфильм»). 19.15 «Санъат ва томошабин» (рус тилида). 19.50 «Тошкент» студияси кўрсатади. «Миришкорлар». Пскент ноҳияси меҳнаткашларининг иш фаолияти ҳақида.

МТ I

6.00 «120 минут». 8.05 «Сўз». Адабий-бадиий программа. 10.05 «Бор бўл, мусиқа!». 10.10 «Тўлқинлар бўйлаб югураётганлар» ҳақида қисса». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси (Ленфильм). 11.30 В. Золотухин куйлайди. 12.00 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати.

* * *

15.20 Болалар учун фильм. «Пан Тау». 3 ва 4-сериялар. 16.20 «Мусиқий киоск». 16.50 В. А. Моцарт симфониялари. 17.00 Болалар соати (инглиз тили дарси билан). 18.00 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати. 18.30 «Йўл бошини бўрнида ёки биз Сеул ҳақида ниманарни биламиз». 18.45 Сиёсий мулоқотлар. «Бу бизнинг кўз ўнгимизда содир бўлди...». 19.35 «Туйғулар тарбияси». Беш серияли телевизион бадиий фильм. 3-серия. Премьера. 20.30 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати. 21.00 Коллаж (реклама, ахборот, эълонлар). 21.05 1990 йил қишлоқлари. 22.05 «Архитектура театрнинг қурбони». Меъмор В. Баженов ҳақида телефильм. Премьера. 23.35 «ТСН». Янгиликлар телевизион хизмати.

МТ II

7.30 Эрталабки бадан тарбия машқлари. 7.50 «Крош таътиллари». Беш серияли телевизион бадиий фильм. 2-серия. 8.55 «Чашмалар». 9.30 «Сокоделов иши». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси (Олмаота). 9.50 «Машаққатли йиллар». Телевизион бадиий фильм. «Полициянинг телефони 110» туркумидан. 11.30 А. Алексин. «Кинога борамизми?». Москва Ёш томошабинлар театри фильм-спектакли.

* * *

16.30 «Тиклаш». Подмосковьедаги Чехов шаҳрининг тақдири ҳақида. 17.10 Татаристон телевидениесининг программаси (Қозон). 18.00 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати (сурдо таржимаси билан). 18.30 «Ғобой» ансамбли чалади (Краснодар). 18.55 Свердловск опера театрининг сайёр гастроли. В. Лобачевнинг «Антигона» операсидан парчалар. 19.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! «Хроша қандай қилиб ўз гулини излади». 19.45 «Дўстларимнинг ажойиб фазилатлари...». 1-учрашув — «Севги, гуллар ва бу ҳақда...». 20.35 «Кўрсатув эфирга чиққунча...». 3-кўрсатув. 21.00 Футбол. СССР чемпионати. МАСК — «Черноморец». В. И. Ленин номли Марказий стадиондан олиб кўрсатилади. 22.50 «Машаққатли йиллар». Телевизион бадиий фильм. «Полициянинг телефони 110» туркумидан. 2-серия. Премьера.

(Рўзномамизнинг навбатдаги сони 12 июлда чиқади)

Муҳаррир Жаббор РАЗЗОҚОВ.

«Ёш ленинчи»
«Молодой ленинец» орган ЦК ЛКСМ Узбекистана
Издается на узбекском языке.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32-УЙ.
ТЕЛЕФОНЛАР: ҚАБУЛХОНА — 32-56-58
ХАТЛАР БЎЛИМИ — 32-54-65.
513500 НУСХАДА ЧОП ЭТИЛАДИ.
ИНДЕКС: 64607.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Р — 01426 Д 23498